

RAZGOVOR S SIMONOM PRIMOŽIČEM, PREDSEDNIKOM KPO DO ŠIROKA POTROŠNJA

»TEŽIMO K VIŠJEMU RAZREDU KVALITETE«

„Uspeh polletnega obračuna naše delovne organizacije je bil pričakovan,“ nam je odgovoril na naše prvo vprašanje glede polletnega obračuna glavni direktor Iskrine delovne organizacije Široka potrošnja Simon Primožič kot četrti sogovornik v seriji naših razgovorov. Skrbelo nas je samo glede dveh naših tozdogov, v Idriji in Sežani, v katerih smo imeli nekaj težav, tako kadrovskih kot organizacijskih in seveda tudi poslovnih. V obeh tovarnah smo zato šli praktično v izreden sanacijski program, kar velja predvsem za Idrijo, pa tudi v Sežani smo šli v neke vrste sanacijo, ki naj bi dokončno izkristalizirala organizacijo in proizvodni program v tej tovarni.

Vse naše ostale tovarne, oz. TOZD pa so uspešno poslovale, vendar pa bi naša celotna DO lahko imela bistveno višji ostanek dohodka, če bi ne bilo uvoznih težav in težav z nabavo reprodukcijskega materiala iz drugih virov. Ker letos še vedno vlada visoka konjunktura za izdelke široke potrošnje, praktično nimamo, razen enega samega izdelka, ki je na zalogi, nikakršnih zalog. Vendar pa nas tare pri tem drug problem: od aprila dalje imamo zamrznjene cene vseh novih izdelkov, vsi repromateriali, iz uvoza in domači, pa so se medtem podražili od 15 do 40 % navzgor. Kljub vsemu temu pa je polletni rezultat celotne DO zelo dober, čeprav smo naredili manj kot je bilo predvideno po planu. Vzrok temu odstopanju je dejstvo, da smo nekaj naših izdelkov praktično prenehali izdelovati, predvsem zaradi zamrznjenih cen na jugoslovanskem tržišču in so nam ti izdelki prinašali izgubo, nekateri celo do 30 %. Tako smo prenehali izdelovati plinske peči in radijske sprejemnike, ker so nam prinašali direktno izgubo. Vendar pa pri tem nikakor ne želimo, da bi se s temi izdelki umaknili s tržišča, kajti prepričan sem, da se mora vprašanje cen tudi razrešiti.

„Kako pa je s problemi uvoza, oz. izvoza v vaši DO?“

„Čeprav smo bili prej, torej v zadnjih letih, v glavnem pretežni uvoznik, smo kljub temu dosegali marsikatero uspehe tudi v izvozu. Tako smo v letošnjem prvem polletju ustvarili nekaj milijonov dolarjev več izvoza kot leta 1978 v celem letu. Kljub temu pa moramo seveda po planu danes še

vedno več uvažati kot izvažati in imamo tako zdaj dva do tri milijona dolarjev primanjkljaja. Te dolarje moramo seveda nekje dobiti, če hočemo do konca leta uspešno delati.

Sicer pa imamo dosti naročil iz tujine, seveda ne za celotni asortimant naše DO. Vendar pa imamo še posebej velike možnosti za izvoz gospodinjskih aparatov vseh vrst in to pretežno na konvertibilno območje, isto pa velja tudi za elektroakustične proizvode. Imamo pa nekaj težav z izvozom naših komponent, kot so, na primer, elektromotorji, ker se že čuti recesija na Zahodu. Kar zadeva Vzhod delamo z njim manj, nekaj poslov imamo s Čehi in Poljaki, v glavnem gre za kooperacije. V dežele tretjega sveta, zlasti v Irak in Iran, pa zdaj tudi precej izvažamo, saj gre tja kar 20 % našega izvoza. Vendar se nam zdi, da je to še premalo, zato je naša želja, da bi tja še več izvažali. Glede letošnjega plana izvoza v višini 23,5 milijona dolarjev smo v enomesečnem zaostanku, ker ne moremo uvoziti zadostnih količin repromateriala z zahoda, ki ga potrebujemo za finalizacijo izdelkov za izvoz, pri čemer imamo težave tudi z domačimi dobavitelji.

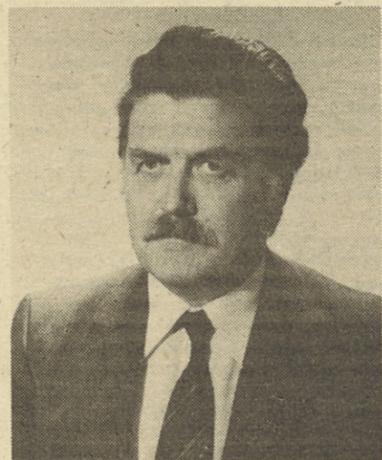
Kakšne pa so perspektive za drugo polletje letošnjega leta?

„Za drugo polletje se nam zde perspektive še nejasne, predvsem zaradi dobav repromateriala, ne pa zaradi plasmata našega blaga. Za naše izdelke namreč še vedno vlada izredno povpraševanje in bi lahko praktično vse, kar izdelajo naše tovarne, tudi takoj prodali. Praktično smatramo sleherni dan, če ga uspešno delovno zaključimo, kot dejanje, da smo srečno uspeli, da se nam je posrečila oskrba s potrebnim repromaterialom za nemoteno proizvodnjo. In tako se sleherni dan začenja boj za to, kaj bomo naslednjega dne dali našim ljudem, da bo na trakovih delo uspešno in brez zastoj potekalo.

Sicer pa v tem trenutku obstajajo motnje v tem smislu, da ne moremo proizvajati vseh izdelkov, ki jih imamo v programu in po planu. Zato izvajanje mesečnih operativnih planov zelo oscilira, ker so odvisni od oskrbe in tako včasih naredimo 100 % plan, včasih pa samo 60 % kar seveda naslednje dni izravnavamo in nadomeščamo.“

Kako pa je z nadomeščanjem uvoznega repromateriala z domačim materialom?

„V naši DO praktično kupujemo vse tisto, kar se da dobiti na jugoslovanskem tržišču od jugoslovanskih

Simon Primožič.

proizvajalcev. Zelo veliko si pomagamo tako, da kupujemo pri Gorenju, El Niš, RIZ, Čajevcu, torej vsepovsod, kjer je moč kupiti in dobiti doma. V številnih primerih pa imamo velike težave z domačim materialom zato, ker ti nimajo ustreznih mednarodnih atestov, tu gre za vse priključne kable in moramo kljub temu blago, ki ga je (Nadaljevanje na 3. strani)

Srečanje mladih široke potrošnje

V soboto, 23. avgusta, so se v Sežani zbrali predstavniki mladih iz DO Široka potrošnja. Srečanje je imelo poleg družabnega tudi uradni del, na katerem so med drugim podelili priznanja najprizadenejšim mladincem Široke potrošnje. Na fotografiji prejema priznanja Lidija Anzelmi, ki sicer ni več članica idrijske TOZD, ima pa precej zaslug za uspešno delo mladih v Montaži elektromotorjev.

OKROGLA MIZA NA BLEDU

Oblikovanje — del poslovne politike delovnih organizacij

Na pobudo jugoslovanskega sekretariata za industrijsko oblikovanje (SID, SPID-YU) je imel izvršni odbor Mednarodnega sveta združenj industrijskih oblikovalcev — ICSID, v katerega je včlanjenih 64 dežel, oz. nacionalnih organizacij iz vsega sveta, svoj redni sestanek namesto na sekretariatu v Bruslju, letos v Jugoslaviji na Bledu v dneh od 22. do 24. avgusta.

V okviru tega sestanka pa so v četrtek, 22. avgusta, sklicali na Bledu okroglo mizo o industrijskem oblikovanju, za katero so skupaj sedli tako gospodarstveniki iz Slovenije kot industrijski oblikovalci in se pogovorili na temo „industrijsko oblikovanje—del poslovne politike delovne organizacije.“

Okroglo mizo je odprl Matjaž Bertonec, predsednik društva oblikovalcev Slovenije, ki je najprej pozdravil prisotne predstavnike Gospodarske zbornice Slovenije in Jugoslavije, ljubljanske univerze, gospodarstva, predstavnike ljubljanskega Centra za upravljanje podjetij v javni lasti, predstavnike mesta Ljubljane in seveda navzoče oblikovalce. Poudaril je, da je treba kakovostno industrijsko oblikovanje sedaj nujno prenesti v vse temeljne organizacije združenega dela, ker se še marsikod prav po

so zdaj že v številnih delovnih organizacijah združenega dela prišli do spoznanja, da ni več moč voditi dobre poslovne politike brez dobrega, modernega oblikovanja izdelkov. Kvalitetno in lepo oblikovano blago samo potrjuje, da je oblikovanje integralni del industrijske dejavnosti in te aktivnosti zato ni mogoče ločevati od proizvodnje in tržišča. Zato stoji v tem trenutku pomembne naloge pred našimi proizvajalci: potrebno je posvetiti posebno pozornost večji kvaliteti proizvodov in boljšemu industrijskemu oblikovanju zlasti še v času stabilizacije in izvozne aktivnosti. Zato pa je potrebno stalno in sistematično delo na področju industrijskega oblikovanja.

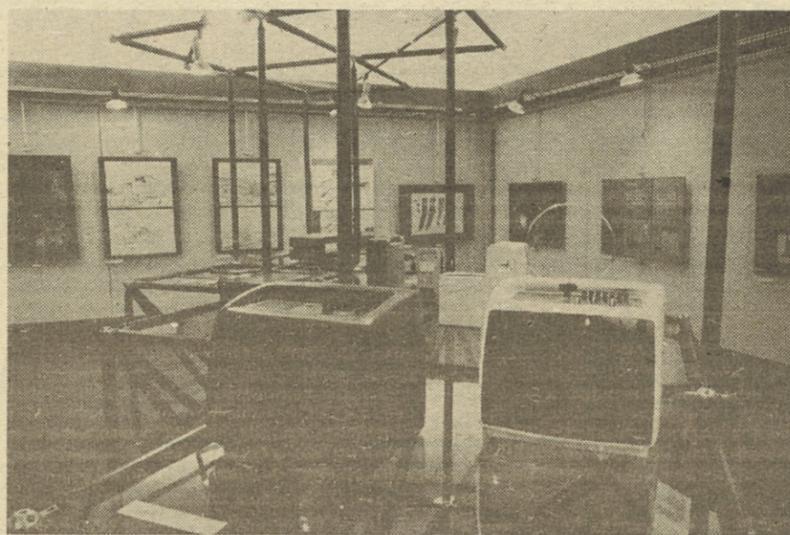
Med osnovne naloge v tem smislu sodi tudi ustrezni sistem šolanja industrijskih oblikovalcev in manjka nam visoka šola za to stroko, zato nameravamo ustanoviti pri Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani poseben oddelek za industrijsko oblikovanje.

Ker so nam licenčne pogodbe zavrlje industrijsko oblikovanje, le-te so namreč zahtevale tuje oblikovanje za svoje licenčne izdelke, bomo nujno morali z novimi proizvodi domačega znanja hkrati z njimi uveljaviti tudi domače izvirno industrijsko oblikovanje. Zato naj naše organizacije združenega dela posvetijo izjemno pozornost vzgajanju domačih industrijskih oblikovalcev, ki jih je za njihovo delo treba učinkovito nagraditi, pri čemer je seveda treba nenehno spremljati proizvodnjo tako doma kot na tujem, organizirati stalno razstavo najboljših izdelkov na tem področju in tako zares polno uveljaviti domače industrijsko oblikovanje.

Za njim je spregovoril Saša Maechting, ki je na kratko obrazložil in povzel še svoj vnaprej pripravljeni prispevek, v katerem je med drugim dejal:

Za industrijsko oblikovanje, sicer velja, da je bolj razvito v tistih deželah, ki so industrijsko visoko razvite, torej gre za določeno vzporednost in prenosorazmernost. Omeniti pa moram, da nekatere dežele v razvoju, kot so denimo Indija ali Mehika, pripisujejo industrijskemu oblikovanju izreden pomen in ga prav zato integralno vključujejo v svoje nacionalne razvojne programe kot prvino velikega pomena, ki jo je treba enakovredno vključiti v vsakršen razvoj pa naj gre za področje proizvodnje za široko potrošnjo ali za področje kmetijstva (čeprav se morda čudno sliši), ali za področje socialnih programov kot so zdravstvo, pomoč ob nesrečah, šolstvo, promet itd.

Stroka se ne mora razvijati zase odtujeno od drugih družbenih in gospodarskih aktivnosti. Kot vse kaže je morala počakati na tisto zrelostno razvojno stopnjo, ko se (Nadaljevanje na 2. strani)

Dva Iskrina solidno oblikovana TV sprejemnika na razstavi v Pulju.

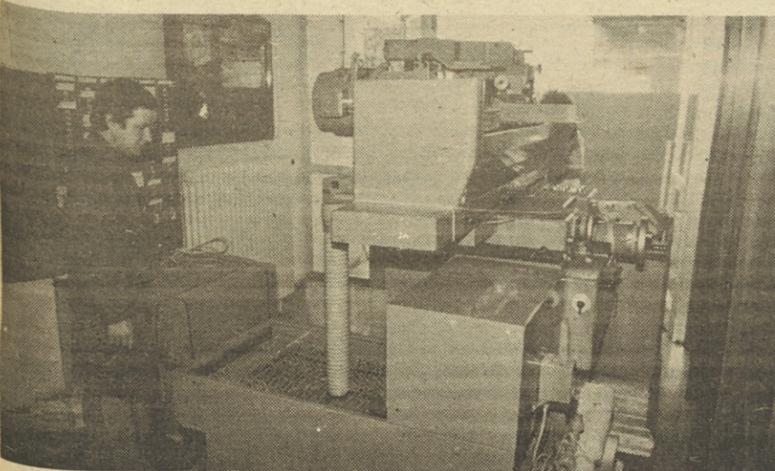
SEJA PREDSEDSTVA KOS SOZD ISKRA

V sredo, 3. septembra se bo vnovič, na 4. redni seji sestalo predsedstvo Koordinacijskega odbora sindikata SOZD Iskra, ki bo obravnavalo pripombe na samoupravne sporazume o delitvi dohodka in OD, izpolnjevanje programa priprav planskih dokumentov 81 — 85 in plana 1981, poročilo o polletnem poslovanju, spremembe samoupravnega sporazuma med SOZD in KK Iskra Olimpijo, priprave na problemsko konferenco o uresničevanju dohodkovnih odnosov v SOZD Iskra, problematiko oskrbe z reprodukcijskim materialom in razno.

O seji predsedstva KOS bomo podrobneje pisali v naslednji številki „Iskre“.

mačehovsko obnašajo do oblikovanja. Vendar pa je ob koncu poudaril, da imamo v Sloveniji tudi precej delovnih organizacij, ki se dobro zavedajo, da je oblikovanje del proizvodnega procesa. Končno pa je navedel, da se je Gospodarska zbornica že dobro vključila v to problematiko, kjer bo veliko pripomogla tudi visoka šola za oblikovanje, ki jo nameravajo ustanoviti v Sloveniji.

Prvi govornik za okroglo mizo je bil predsednik Gospodarske zbornice Slovenije dr. Boris Zidarič, ki je na začetku poudaril, da srečanje za okroglo mizo vsekakor ponuja možnost vsem, ki imajo interes za to in, da smo na tem področju dosegli določene rezultate, ki pa so še vseeno premajhni glede na možnosti, ki jih imamo na tem področju. Ko je iskal vzroke za sorazmerno slabo zanimanje slovenskega gospodarstva za industrijsko oblikovanje, je dr. Zidarič omenil, da je k temu prispevalo svoje tudi domače tržišče, pa tudi službe za tržiščno posameznim podjetjem temu problemu niso posvečale posebne pozornosti. Vendar pa

V TOZD Naprave in orodja vse bolj izpopolnjujejo svojo tehnologijo in temu ustrezno se tudi opremljajo s stroji. Na sliki je nov švicarski orodni brusilni stroj „JUNG“. Služil bo za oblikovanje zahtevnejših orodij, ki jih vse več izdelujejo v tej tovarni. Vsekakor je za Orodjarno IEZE to velika pridobitev.

Praznovanje 30-letnice samoupravljanja in 34-letnice Iskre

V Kranju bo 5. septembra 1980 ob 17. v Iskrini restavraciji na Laborah slavnostno zasedanje delavskega sveta DO Iskra Elektromehanika, povezano s praznovanjem 30-letnice samoupravljanja in 34-letnice ustanovitve Iskre.

Jubilantom 30, 25 in 20-letnega dela v Iskri bodo podelili plakete in značke. V kulturnem programu bosta nastopila moški pevski zbor Iskra in recitacijska skupina.

V počastitev obeh jubilejev bo v avli tovarne telekomunikacij na Laborah isti dan ob 16. odprta razstava del slikarja Jožeta Horvata—Jakija.

Oblikovanje—del poslovne politike

(Nadaljevanje s 1. strani)

sta gospodarstvo in industrijska proizvodnja sama začela ozirati za oblikovanjem, ker brez te prvine za večino primerov sicer ne more doseči primerljane prednosti za svoje proizvode na tujih tržiščih, čeprav na domačem konjunktornem tržišču, kjer ponudba ne dohaja povpraševanja, še vedno lahko ponuja vse in karsibodi in tudi vse proda. Nezdružljivo razmerje na domačem tržišču je bilo dolgo časa prikrito z neso-razmernim uvozom, ob katerem ni nihče dovolj učinkovito skrbel za ravnesje izvoza. Jasno je, da je ravnesje mogoče doseči le s kakovostno ponudbo na tujih tržiščih, ta pa očitno ni bila stimulirana in pogojena z ustreznim razvojem kakovostnih proizvodov domače industrije. Ocenjujem, da bodo aktualni dogodki povzročili iztrenitev, ob tem pa tudi spremenili odnos do industrijskega oblikovanja.

Več kot dvajset let sledimo nekoliko osamljenemu razvoju te stroke moderne dobe. Industrijski oblikovalci in redki so somišljeniki, med katerimi so predvsem tako imenovane in redke pospeševalne ustanove (strokovna društva, Bienale industrijskega oblikovanja — BIO, Dizajn centar iz Beograda, CIO iz Zagreba, Arhitekturni muzej iz Ljubljane, nekaj razstavišč po deželi in nekaj strokovnih časopisov kot so Industrijsko oblikovanje, Sinteza itd.) so bile premalo, da oblikovalec ne bi nastopil kot osamljeni borec v neprijaznem svetu. Če bremamo kritične članke, ki so jih povečini nekoliko zagrenjeno, včasih pa tudi onostransko pisali ljudje omenjenega kroga, so si neverjetno podobni in čeprav marsikaj še danes drži pa vsebine in načina ne kaže ponavljati.

Po dvajsetih letih opažamo spremembe. Tako zaželjeni sogovornik zadržanja vse bolj iskati dialog in rešitve za lastne poslovne probleme. Taisti sogovornik spoznava, da industrijsko oblikovanje ni kulturna nadgradnja proizvoda ali pa vsaj ne njegova bistvena karakteristika. Industrijsko oblikovanje končno dobiva svoje pravo mesto, je del sodobne funkcije in konstrukcije proizvoda, del njegove tehnološke, tržne in družbene vrednosti.

Čeprav so spremembe, ki so takó pomembne šele na začetku procesa in ni razloga za pretirano zadovoljstvo, saj spremenjeni odnosi ne prihajajo z dekretom, ampak jih pogojuje ekonomika pa vrsta znamenj govori, da se bodo doslej bolj redke razprave o industrijskem oblikovanju v svoji vsebini temeljito spremenile in, da bo o tej stroki vse večkrat spregovoril tudi gospodarstvenik, tehnik, načrtovalec, poslovodeč, družboslovec, politik, samoupravljalec in ne nazadnje končni uporabnik rezultatov industrijske proizvodnje.

Ko ugotovljamo, da so razmere za vključevanje industrijskega oblikovanja v gospodarstvo danes mnogo ugodnejše in, da se za prispevek te stroke oblikuje kompleksen interes na gospodarskem in družbenem področju, se moramo zavedati pomena in potrebe po stvarnih opredelitvah in raz-

jasnitvah nekaterih temeljnih dilem, ki se znova in znova pojavljajo v trikotniku med industrijo (proizvodnjo) — porabnikom (tržiščem) in industrijskim oblikovalcem.

Te opredelitve in rešitve temeljnih dilem je seveda mogoče konstruktivno in uporabno reševati le v neprenehnem in skupnem dialogu, sicer bodo ponujene rešitve, stališča in modeli ostali enostranski ali celo pristranski.

Vrsto zmotnih ali obremenjenih predstav opažamo tako na eni, kot na drugi strani. Ena takih se nanaša na odnos do oblikovalčevega dela in njegove vloge v DO. „Oblikovanje ni stiliziranje množičnega okusa ali koketiranje z vmesnim členom — trgovcem...“ (S. M. — Naši razgledi: Oblikovanje v osemdesetih letih, str. 297 — 20. maj 80) kot si večkrat dokaj preprosto predstavlja konjunktorni „biznis“. Oblikovalčeva vloga v DO pa je lahko kaj mnogovrstna, ustreza sposobnosti, usposobljenosti in kakovosti posameznika. Poglej je popolnoma tak kot vsi drugi, ki dosegajo vse mogoče razpone in nianse ter vloge v strukturi DO tja do vodenja. Velike korporacije in propulzivne delovne organizacije v razvitih industrijskih družbah imajo v svojih poslovnih timih takorekoč praviloma tudi izkušene in sposobne oblikovalce, ki aktivno sodeluje v načrtovanju poslovne politike organizacije.

Odprte dileme seveda niso naša jugoslovanska značilnost in zato ni slučaj, da so taka in podobna vprašanja v neprenehni razpravi ICSID in njegovih delovnih skupin, kjer smo se po temeljitih preverjanju temeljnih in prioritarnih področij odločili za tista, ki imajo za razvoj in integracijo industrijskega oblikovanja v družbeno gospodarske procese izjemen pomen, ne glede na deželo in stopnjo njenega razvoja in obliko gospodarstva. Tri pomembna področja so bila posebej izločena kot prednostna: problem identifikacije stroke, problem promocije stroke, problem vzgoje.

Vprašanje vzgoje kadrov pa naj gre za srednjo, visoko stopnjo ali za dopolnilno izobraževanje, je v Jugoslaviji pereč problem. Slovenija, ki se ponaša za relativno najbolj razvitim industrijskim oblikovanjem v Jugoslaviji, nima visoke šole za oblikovanje, kljub dolgim in desetletja trajajočim brezuspešnim razpravam o taki potrebi. Oblikovalci se po lastni volji adaptirajo iz diplomantov šole za arhitekturo, akademije za likovno umetnost ali pa se šolajo na tujih šolah. Vsi trije aktualni primeri pa so neprimerni s stališča načrtnega gospodarskega razvoja republike in dežele sploh.

S povečanjem interesa gospodarstva za industrijsko oblikovanje bomo nenadoma pred težko rešljivim problemom, od kod dobiti primerne strokovnjake, ki se bodo znali vključiti v razvojne tokove nacionalnega gospodarstva in ekonomijo DO. Očitno je, da je doslej bolj malokdo videl gospodarski razvoj iz vidikov, ki jih je bilo slej ko prej mogoče predvidevati in pričakovati in jih danes opredeljujemo s pojmom energet-

ska kriza, recesija, stabilizacija itn. Spodbudna pa je podpora GZS, ki jo daje programskemu svetu za ustanovitev visoke šole za oblikovanje, priključene k ljubljanski akademiji za likovno umetnost in, ki naj bi po predvidevanju že začela delovati v šolskem letu 81/82. Kolikor se bodo predvidevanja uresničila, bodo vrzeli, sicer pozno pa vendar, zapolnjene tako, da bo gospodarstvo lahko v celoti računalo na kadre oblikovalce, ki bodo sodelovali v nacionalnih načrtih, ki naj bi spodbudili naslonitev na domače rešitve in proizvode, večje izvozne možnosti, oz. na celoten kompleks stabilizacijskih prizadevanj in rešitev.

Kar zadeva prednostne industrijske proizvodne vrste, ki imajo mesto v nacionalnih srednjeročnih in dolgoročnih programih, jih doslej še nismo ocenili s stališča možnosti in prispevka, ki ga lahko zagotovi industrijsko oblikovanje.

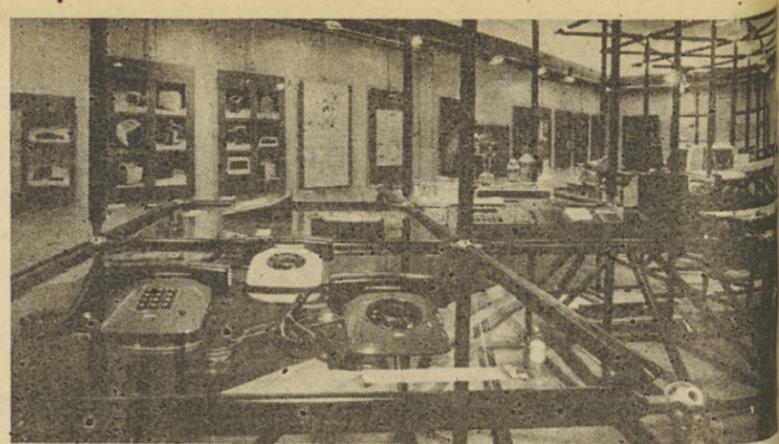
Industrijsko oblikovanje v vseh industrijskih vejah ni enako prisotno, lahko pa trdim, da jih je prav malo, kjer bi bilo popolnoma odsotno! So tudi industrijske proizvodnje, kjer je oblikovanje odločilno za poslovni uspeh ali neuspeh delovne organizacije ali pa za njene možnosti prodora na tuje tržišče.

Razvojna prizadevanja je seveda treba oceniti s stališča jugoslovskega prostora, za nas v Sloveniji pa tudi z vidika republike, ki je revna na surovinskih virih, razpolaga pa z izredno koncentracijo znanja na visoki stopnji, s še vedno relativno visoko stopnjo delovne discipline, oz. navad, organizacijske sposobnosti, žal pa ne dovolj povezano in zato manj učinkovito.

Za nas oblikovalce so bile vedno zanimive primerjave z nekaterimi evropskimi deželami in narodi, s katerimi imamo morda nekaj podobnih značilnosti, na primer, revna surovinska osnova, intelektualno bogstvo. Eden takih poučnih primerov v oblikovanju so vsekakor Skandinavci, ki so z dolgoročno poslovno in oblikovalno politiko ter rezultati zasvojili svetovno tržišče s kakovostnim pohištvom, tekstilom, steklom, keramiko, obdelavo kovin itd. Vsem nam je pozna, da so dosledni izredne poslovne uspehe in si pridobili sloves cenjenega in iskanega blaga. Najbrž še vedno drži porazna primerjava, po kateri Danci na ameriškem tržišču iztržijo petkrat več kot pa iztržimo mi pri petkrat večjih izvozenih količinah pohištva, kjer prvi prodajajo odlično oblikovanje (funkcije, konstrukcija, izvirnost, obdelava, gradiva itd. — in ime), mi pa ceneno delo, surovino in proizvod, ki ga moramo velikokrat izdelati kar po kupčevih načrtih. Če bi delali podobne analize na področju tekstila ali stekla bi najbrže prišli do podobnih rezultatov.

Pri načrtovanju dolgoročne in kratkoročne politike DO ali republike bi se kazalo nasloniti na podrobne analize take vrste. Ne dvomim, da bi rezultati z ekonomskim jezikom nakazali na potrebo načrtnega uveljavanja industrijskega oblikovanja v poslovno in proizvodno politiko DO. Tako uveljavanje lahko mirno opredelimo kot stabilizacijski ukrep, saj nosi vse deklarirane sestavine: naslonitev na lastne sile, prodor na tuja tržišča.

D. Ž.

Sodobno oblikovani Iskrini telefoni na puljski razstavi

RAZPIS IZOBRAŽEVANJA NA TEMO ZANESLJIVOST

Izobraževalni center pri DSSS SOZD Iskra je v okviru programa izobraževanja na področju kakovosti v dogovoru s kolegijem področja kakovosti pripravil desetdnevni seminar v dveh delih.

I. del bo obravnaval (4+1 dan) v obliki celotnega paketa:

A splošni del, ki obsega:
Informacijo o pomembnejših dogodkih v Iskri
Politiko kakovosti
Prioritetne naloge na področju kakovosti
Sistem izobraževanja v Iskri

B Strokovni del, ki obravnava zanesljivost:
osnove statistične teorije, odgovodi, karakteristike zanesljivosti in vzdrževalnosti, ocenjevanje karakteristik zanesljivosti, spremljanje zanesljivosti izdelkov v eksploataciji, analiza vzrokov odpovedi, odvisnost karakteristik zanesljivosti komponent od obremenilnih pogojev, dostopni viri podatkov o zanesljivosti komponent, organizacija zanesljivosti.
Prvi del seminarja bo zaključen s praktično nalogo s področja zanesljivosti, ki jo bodo udeleženci izvedli pod vodstvom mentorjev.

II. del bo obravnaval (4+1 dan)
— teoretične osnove za sisteme
— izračunavanje zanesljivosti sistemov
— vgrajevanje zanesljivosti v sistem
— planiranje vzdrževalne dejavnosti na osnovi poznavanja zanesljivosti
— zagotavljanje zanesljivosti proizvodov v OZD
— praktična naloga na enostavnem primeru
Oba dela tvorita zaključeno celoto, vendar je program pripravljen tako, da je prvi del seminarja namenjen bolj vodstvenim delavcem, drugi pa obsega teme, ki so potrebne pri operativnem delu na področju zanesljivosti sistemov.

Zaradi izrednega zanimanja za seminar sta bila oba junijska roka polno zasedena. Zato smo se v dogovoru z izvajalcem odločili za tretjo ponovitev I. dela seminarja. Pričetek I. dela seminarja bo v Preddvoru 8. 9. 1980 ob 8, drugi del seminarja bo organiziran 6. 10. 1980 in 13. 10. 1980 ob 8. če bo število prijav za drugi del zadostno.

Za kandidate, ki so bili za prvi del seminarja (3. ponovitev) že prijavljeni, prijave ni treba ponoviti.
Izobraževalni center pri DSSS SOZD Iskra

Vrednostni odnos do inovacijskega znanja kot proizvodnega sredstva

V 30. številki Iskre smo objavili sklepe, oz. priporočila podpisnikom družbenega dogovora o inovacijah, OZD in ostalim samoupravnim organizacijam in institucijam za nadaljnje aktivnosti pri pospeševanju inovacijske dejavnosti, sprejete na posvetovanju o inovacijski dejavnosti, ki ga je organizirala ZSS 19. maja t.l. v Ljubljani. V 31. številki smo s tega posvetovanja objavili referat o družbeno-ekonomskih ukrepih za motiviranje in stimuliranje organizacij združenega dela za množično inovacijsko dejavnost, danes pa objavljamo referat o vrednostnem odnosu do inovacijskega znanja — kot proizvodnega sredstva, ki ga je na tem posvetovanju podal Miloš Kobe, pomočnik predsednika kolegijskega poslovodnega organa SOZD Iskra, posebej zadolžen za razvoj in inovacije.

Glede na to, da je lastno ustvarjalno delo ne le eden najpomembnejših dejavnikov sodobnega gospodarstva, ampak tudi pomembna dimenzija humanizacije dela v samoupravni socialistični družbi, nameravamo objaviti v prihodnjih številkah Iskre še več referatov s tega posvetovanja, ki zajemajo številna vprašanja, z reševanjem katerih se ubadajo organizacije združenega dela pri planiranju in organiziranju inovacijske dejavnosti. Obravnava teh vprašanj je pomembna prav za vsako, za vse strokovne delavce, ki se ukvarjajo z razvojnimi in raziskovalnimi delom, s spodbujanjem inovacijske dejavnosti v združenem delu pa tudi za tiste posameznike in skupine, ki so že dosegli pomembne uspehe v uveljavljanju inovacij.

Ne nazadnje želimo z objavljanjem tega gradiva informirati o teh vprašanjih vse v Iskri zaposlene, t.j. samoupravljalce in potencialne inovatorje.

Uredništvo.

Eksplozivna tehnološka revolucija, ki se nezadržno nadaljuje, je že davno tega prinesla posledico, da za nastanek novega reprodukcijskega potenciala nista dovolj le živo delo in minulo delo, opredmeteno v materialnih in fizičnih proizvodnih sredstvih. Čedalje močnejše, v nekaterih hitro tehnološko se razvijajočih panogah pa celo odločilno nastopa še tretji proizvodni dejavnik, to je znanje za novo proizvodnjo, ki ga lahko imenujemo kar inovacijsko znanje. Le-to vključuje tako tehnološko znanje za nov fizični proizvod, znanje za organiziranje novega proizvodnega procesa ter za njegovo vsestransko ustreznost in znanje, potrebno za trženje. Skratka, vključuje ves tako imenovani software novega proizvodnega procesa!

Ni treba posebej dokazovati, da vloga tovrstnega znanja v svetovni reprodukciji narašča, da se gospodarski prepad med razvitimi in nerazvitimi pogloblja kot posledica ne samo neenačmerne porazdelitve inovacijskega znanja, ampak kot posledica

dica neenako razvitih sposobnosti za ustvarjanje in še bolj za proizvodno uveljavljanje domačega inovacijskega znanja. To znanje je postalo zato nepogrešljivo in celo prevladujoči dejavnik reprodukcijske sposobnosti posamezne družbe in s tem prvorazredna proizvodna sila. Intenzivnost vsakega gospodarstva, njegova konkurenčna sposobnost in sposobnost ustvarjanja dohodka so torej predvsem odvisni od vloženega inovacijskega znanja, čedalje manj pa so odvisni od živnega, zlasti rutinskega dela ter od minulega dela v obliki zgolj materialnih sredstev za proizvodnjo.

Kljub vsem tem, nešteto krat poudarjenim ugotovitvam iz mnogih listin in tudi kljub njihovim načelnim opredelitvam v nekaterih členih zakona o združenem delu, ki priznava raziskovalno-razvojnemu in inovacijskemu znanju značaj proizvodnega sredstva, pa ostajamo glede tega v naši družbenoekonomski praksi vendarle samo pri načelnih opredelitvah. Zato je naš odnos do vloge tega znanja predvsem beseden. Namesto, da bi dejstvo, da je znanje proizvodna sila, praktično vgradili v naš družbenoekonomski sistem tako, kot sta vanj vgrajena živo in minulo delo, in mu na ta način zagotovili, da objektivno odigrava svojo gospodarsko vlogo v procesu družbene reprodukcije, poskušamo to znanje v proces vrniti predvsem subjektivno, s političnimi akcijami in s prepričevanjem subjektov o njegovem ključnem pomenu za večjo dohodkovno in izvozno usposobljenost našega gospodarstva. Situacija, v kateri se nahajamo tudi zaradi premajhnega preteklega vgrajevanja lastnega inovacijskega znanja v družbeno reprodukcijo, pa po mojem globokem prepričanju ne bo razrešena, če bomo ostali samo pri subjektivnih spoznanjih, kako pomembno je to znanje, in če ne bomo takoj zgradili tudi objektivnih, sistemskih mehanizmov in ekonomskih motivacijskih in sankcijskih elementov za uporabo inovacijskega znanja kot nepogrešljive sestavine moderne proizvodnje.

Ni težko ugotoviti, da so sedanje direktne sistemske vzpodbude za to še praktično nepomembne. Sedaj so dolgoročnejša vlaganja v inovacijsko dejavnost iz dohodka podvržena davčnim in nedavčnim obremenitvam, tako da so skoraj bolj privilegirani in manj kaznovani tisti, ki vanjo ne vlagajo. Tako imenovane amortizacije znanja kljub nekaterim akcijam še ni uspelo uvesti v sistem. Kot edini gmotni motivacijski mehanizem je ostalo le mnogo preskromno kreditiranje prenosa inovacijskih dosežkov v proizvodnjo. Ugotavljamo popolnoma neustrezno gmotno motivacijsko nagrajevanje oblikovalcev inovacijskega znanja, ozko in kratkovidno obnašanje poslovnih vodstev do domačih inovacij in še vrsto drugih pojavov neustreznega obnašanja, ki ga moramo in moremo spremeniti le, če se bomo sistemsko dogovorili za drugačna ekonomska in ne samo moralno-politična pravila in mehanizme za uporabo domačega inovacijskega znanja.

Seveda se takoj zastavlja vprašanje, na čem naj bodo zasnovani takšni mehanizmi?

Ne da bi se globlje spuščali v zapletena vprašanja politične ekonomije, je po mojem mnenju osnovna nujnost, da inovacijskemu znanju kot proizvodnemu dejavniku opredelimo njegovo gmotno vrednost in s tem vrednostno izraženo vlogo v reprodukcijskem procesu, kot jo imata že davno živo in minulo delo. Res je, da pri nas sicer izražamo vrednost domačega inovacijskega znanja — vendar v najboljšem primeru le na osnovi svobodne menjave dela, to je na osnovi vnaprej dogovorjene sestave in obsega stroškov te dejavnosti kot protivrednosti za opravljeno storitev. Odtoč pojmovanje, da je raziskovalno-razvojni dosežek vreden samo toliko, kot so narasli stroški zanj, in da je z opravljeno menjavo dela družbenoekonomski odnos med uporabnikom in izvajalcem svobodne menjave končan. Prav to pojmovanje pa zanika uporabno vrednost inovacijskega znanja, zanika mu elemente minulega dela oziroma združevanja dela in sredstev in s tem praviče do udeležbe na dohodku, uvedbo vrednostne amortizacije tega znanja in delitve dohodka kreatorjem na osnovi uveljavljene gmotne vrednosti inovacijskega dosežka. Zato tudi v notranjih odnosih in za domače inovacijsko znanje, domači know-how, praktično ni izoblikovanega domačega tržišča, ni ponudbe in povpraševanja, zato pa tudi ni garancij za kvaliteto in uporabnost tega znanja. Osupljivo pri tem pa je, da znamo kupovati tuje znanje, da barantamo zanj in vemo, koliko je približno vredno ter da ga tudi amortiziramo in vgrajujemo v svoje kalkulacije. Tudi če domače znanje, čeprav bolj redko, prodajamo v druge dežele, mu znamo določiti pravo vrednost, da ga plasiramo ali tržno ali kot investicijski vložek. Le doma pa se obnašamo, kot da domači know-how nima cene in da je njegova vrednost enaka plačanim stroškom za njegov nastanek, čeprav je jasno, da je njegova uporabna vrednost lahko bistveno večja ali manjša.

To pomeni, da bi sistemski ukrepi, ki bi mnogo bolj motivirali na eni strani gospodarstvo za uporabo domačega inovacijskega znanja ter vlaganja v njegovo kreiranje, na drugi strani pa institucionalizirane ustvarjalce tega znanja za večjo učinkovitost in uporabnost inovacijskih dosežkov, morali izhajati iz uporabne vrednosti inovacije. Takšna, številčno izražena vrednost bi bila hkrati tudi osnova za enak sistemski tretman inovacijskega znanja, kot ga imajo sedaj sredstva iz minulega dela, ki so predmet združevanja in sovlaganja, udeležbe na dohodku, amortizacije, nadomestil in vsega, kar kot vrednostni sistem omogoča enostavno in razširjeno reprodukcijo in družbeno gospodarjenje nasploh. Le na ta način bo postalo inovacijsko znanje sestavina neposrednega ekonomskega interesa vseh gospodarskih in družbenih subjektov.

Rad bi opozoril, da bomo brez takšnega sistemskega pristopa še nadalje ostajali na skromni učinkovitosti besednega prepričevanja in da nas bodo zato tehnološka revolucija in moderna, na znanju zasnovana proizvodnja, s katero naj bi se v izvozu soočali, neizprosno puščali čedalje bolj zadaj!

Miloš Kobe

TEŽIMO K VIŠJEMU RAZREDU KVALITETE»

(Nadaljevanje s 1. strani)
moč dobiti doma, zaradi pomanjkanja materialov uvažati. Domači dobavitelji nam sicer venomer zagotavljajo, da bodo dobili ustrezne mednarodne materiale za svoje izdelke, vendar se kljub obljubam prav nič ne zgodi. V tem smislu bi bil za nas velik del uvoza praktično nepotreben, a vendar moramo zaradi zahtev tujih kupcev uvažati.

Glede cen domačega repromateriala imamo, kot sem že omenil, velike težave. Tako zahtevajo, da jim moramo mi zagotoviti določene količine repromateriala, da bi iz njega izdelali izdelke za nas. Vendar pa nam povprečno dva do trikrat na leto dvignejo cene in če ne plačaš, ne dobiš materiala. Ni možno doseči nobenega sporazuma, ker gre pretežno za monopoliste, če pa že dobiš drugega dobavitelja, ti sicer sprva ponudi nekaj nižjo ceno, vendar ti že čez dva meseca ceno poviša in to še več, kot je ceno pri prejšnjem dobavitelju. In to

povišanje cen gre zato, ker imamo cene finalnih izdelkov zamrznjene, praktično v škodo osebnih dohodkov delavcev. Zato ima naša DO zdaj povprečno najnižji osebni dohodek v Iskri in tudi v občini, kjer je naš sedež. Zato se sprašujem, koliko časa bomo to lahko še vzdržali, ker nam prav zdaj narašča fluktuacija tiste delovne sile, ki je strokovno sposobna in je dejansko nosilec razvoja in proizvodnje.

Pri tem igrajo pomembno vlogo tudi investicije. Kako je z njimi v vaši DO?

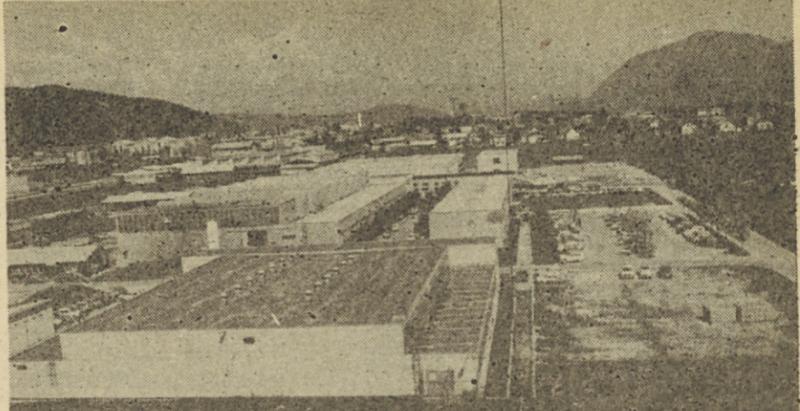
„Glede na to, da je naša industrija, z izjemo Železnikov, kjer imamo novo tovarno, zelo zaostala v tehnični opremljenosti, bi bilo nujno izvršiti določene investicije, ki bi omogočile večjo in cenejšo proizvodnjo tako, da bi ne povečali zaposlenosti. Vse naše investicije so planirane, izdelana je vsa potrebna dokumentacija, vendar smo v okviru SOZD Iskra glede investicij bolj na repu prioritete liste skupnega

združevanja sredstev za investicije. Obhaja nas zato bojazen, da bomo, v kolikor ne bi v čim krajšem času opravili načrtovanih investicij, zelo težko izvrševali obveznosti in naloge iz novega srednjeročnega plana 1981-1985.“

In za konec, kakšne so vaše perspektive za v bodoče?

„Svoje perspektive smo si praktično zastavili že pred leti s takšnim srednjeročnim programom, v katerem smo določili, da bomo na področju malih gospodinjstev aparatov in aparatov zabavne elektronike težili k višjemu razredu kvalitete in razširjanju programov izdelkov s tega področja. Lahko trdimo, da te obveznosti uspešno izvršujemo in imamo trenutno zastavljenih precej novih izdelkov višjega kakovostnega razreda, ki bodo sposobni za trg že v prihodnjem letu. Izdelan pa imamo končno tudi že konkreten plan za celotno prihodnje srednjeročno obdobje.“

Dušan Željeznov

IEZE v Stegnah.

vanja. Sicer je res, da so bile bilance zaključene tik pred kolektivnim dopustom, vendar bi bilo mogoče razprave organizirati na podlagi dokaj točnih ocen in sprejeti sklepe kolektivov za najbolj kritične točke gospodarjenja. Tako bi se delovni kolektivi spoznali z rezultati in z nalogami, ki nas čakajo v drugi polovici leta.

Zanimiv je sklep delavskega sveta IEZE za pospeševanje izvoza: Kolektivni poslovodni organ naj z odgovornimi službami poišče možnost, da bi izvoz interno stimulirali v DO s 30 % premije, tiste, ki pa ne bodo izvršili izvoznih nalog pa bi „destimulirali“ z negativnimi premijami.

Predsednik KPO Stane Kovačič pa je seznanil delavski svet s svojo prijavo

javnemu pravobranilcu samoupravljanja in Delavski kontroli IEZE nesamoupravne odločitve v TOZD Keramika. V tej tovarni so namreč razdelili počitniški regres kljub temu, da so poslovali z izgubo in niso imeli formiranih sredstev v skladu skupne porabe v ta namen. Poleg tega so zastopniki te TOZD podpisali Samoupravni sporazum o dohodkovnih odnosih s TOZD Keramični kondenzatorji brez predhodne javne razprave v kolektivih.

Vsekakor trda, vendar potrebna odločitev v poostrenih pogojih gospodarjenja. Če kdaj, se je treba v stabilizacijskih prizadevanjih strogo držati samoupravno dogovorjenih norm in sprejetih resolucij. KF

DO ELEMENTI

3. SEJA DELAVSKEGA SVETA IEZE

V prvem polletju dobro poslovanje

V ponedeljek, 25. avgusta je bila 3. seja Delavskega sveta IEZE, na kateri so večino časa, razprav in sklepov posvetili resnemu gospodarskemu gibanju v poostrenih pogojih. Gospodarjenje so pretehtali v luči poslovnih rezultatov prvega polletja in v luči nalog, ki jih čakajo do konca letošnjega leta v stabilizacijskih in poostrenih pogojih dela.

Delegati so z vso resnostjo sprejeli polletno poročilo na podlagi polletne bilance in analiz strokovnjakov. Rezultati so sicer na splošno dobri, lahko bi rekli zelo dobri. Tako so dosegli 50 % realizacijo celotnega prihodka, ki ga načrtujejo za letošnje leto. V prvem polletju so naredili v proizvodnji 15 % več kot lani v istem obdobju, dohodek je bil večji 37 % od lanskega, kar je celo 3 % nad programiranim. Dosegli so 75 % letne načrtovane akumulacije in za osebne dohodke razdelili le 16 % več od lanskega istega obdobja. Dohodek na zaposlenega je bil za 11 % večji kot lani v prvem polletju.

Vsi ti pozitivni rezultati in dober finančni učinek pa so v luči kritične analize malo drugačni. Zakaj? Podatki kažejo, da je bilo letos neizrabljenega delovnega časa 22 %, kar je 2 % več kot lani v tem času. Izvoz so dosegli le z 39 % letnega načrta, čeprav so še vedno devizno pozitivni. Trend pa je negativen, saj s takim izvozom ne bodo mogli izvesti vsega načrtovanega uvoza repromateriala in opreme.

Problematične so tudi sorazmerno visoke zaloge surovin. Do nekje je to odraz stanja na trgu, kjer ni mogoče dobiti vsak čas potrebnih surovin in zato nekateri nabavniki kopičijo za-

loga v bojazni, da zelenega materiala ne bodo dobili takrat, ko ga rabijo. Toda kljub temu, so menili delegati se morajo zaloge zmanjšati, saj v sedanjih količinah preveč bremenijo likvidna sredstva, oziroma jih vežejo v skladiščih.

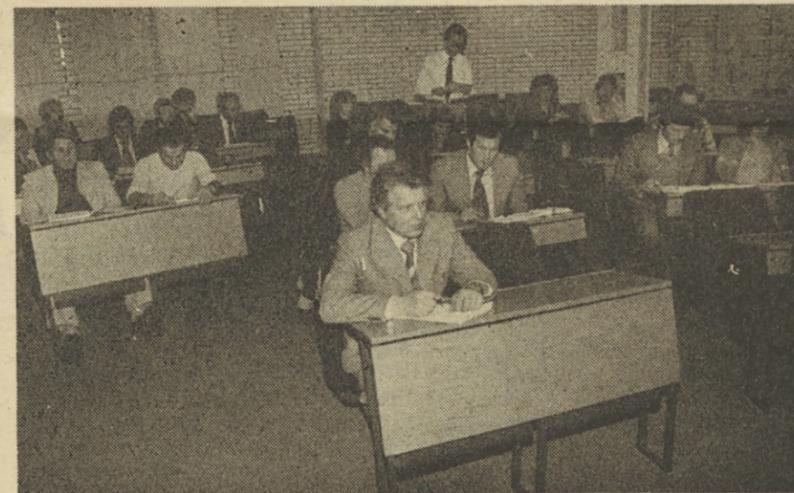
Dalj časa se je razprava vrtela okrog izvoza in uvoza. Vse TOZD v IEZE so namreč vezane z nekaj deleža proizvodnje na uvožen material. Zato je izvoz seveda življenjskega pomena. Dosegli so pomemben rezultat, izvažajo namreč 26 % več kot uvažajo, vendar so delegati menili, da je to še vedno premalo, zlasti za širjenje poslovanja, proizvodnje in zlasti za uvoz opreme. Opozorili so na TOZD, ki še vedno rajši komодно prodajajo doma, kjer so cene višje, konkurenca manjša in pogoji kvalitete manj zahtevni. Tako obnašanje je kratkoročno gledano res finančno učinkovitejše, rodi dober posloven rezultat. Dolgoročno gledano pa je to kaj kratkovidni postopek. Prej ali slej vsakdo rabi devize tudi zase, takrat pa jih išče okrog tistih, ki so gledali in načrtovali poslovanje dolgoročno.

Zato je delavski svet sklenil, naj vsi delavski sveti TOZD IEZE obravnava svojo zunanjetrgovinsko bilanco in sprejmejo sklepe, da je treba v vsaki TOZD zagotoviti devizna sredstva, ki

jih rabijo zase, tako za uvoz potrebne materiala, kot tudi za uvoz opreme.

Delegat Stane Hernaus iz Polprevidnikov je opozoril na dejstvo, da se v nekaterih TOZD še vedno obnašajo dokaj ležerno do stabilizacije. Ne dosegajo namreč zastavljenih programov, premalo izvažajo in tudi prepočasno reagirajo na take izpade. Zlasti pa se zatekajo k prodaji na domačem trgu, kjer so cene višje in tako dosegajo hitre, čeprav „kratkovidne“ rezultate.

Predsednik sindikata IEZE Drago Plaper pa je delavski svet opozoril, da letos po večini TOZD ni bilo javne razprave o polletnih rezultatih poslo-

S seja DS IEZE.

znanja in njegovega vpliva kot produkcijskega faktorja na razvojno, proizvodno in poslovno politiko ter prakso Iskre.

Na posvetovanju so udeleženci prišli do naslednjih glavnih ugotovitev in zaključkov:

- inovacijsko znanje postaja, zlasti v hitro razvijajoči se elektroniki, najpomembnejši proizvodni dejavnik, ki edini lahko bistveno pripomore k povečanju dohodka na delavca in s tem k izpolnitvi ciljev razvoja Iskrine reprodukcije. Zato mora lastno inovacijsko znanje kot element minulega dela postati polnovreden objekt združevanja dela in sredstev in gospodarjenja nasploh, pri čemer mora biti postavljeno v enake vrednostne in interesne odnose kot druga proizvodna sredstva, oblikovana iz dohodka
- iz takšne družbenoekonomske opredelitve inovacijskega znanja sledi spoznanje, da je inovacijski proces kot proces „gospodarske uporabe novega znanja“ neločljiva sestavina procesa reprodukcije, s katerim se bo le-ta zaradi vedno hitrejšega tehnološkega razvoja čedalje bolj identificiral tako, da bo vsa Iskrina proizvodnja temeljila na vedno znova ustvarjanem novem tehnološkem in organizacijskem znanju. Odtod se že sedaj izkazuje potreba, da te procese v Iskri dinamično in funkcionalno prilagodljivo organiziramo v obliki ciljno opredeljenih razvojnih in inovacijskih projektov, ki morajo absolutno preseči okvire posameznih TOZD in omogočati tudi racionalno združevanje dela in sredstev več DO za osvajanje novih interdisciplinarnih in integrativnih tehnoloških področij,
- ko ugotavljamo, da je za inovacijsko znanje potrebno izoblikovati njegovi vlogi ustrezen vrednostni sistem, imamo v mislih vrsto ukrepov, pristopov in akcij, katerih se moramo v Iskri lotiti sami, ne da bi čakali na ustrezne splošne sistemske rešitve, ki bodo prilagojene povprečnim družbenim inovacijskim potrebam in bodo za Iskrinimi vedno zaostajale. To so zlasti:
  - polno uveljavljanje vloge RR dejavnosti pri planiranju nadaljnega razvoja vseh organizacij Iskre tako, da bi v sintezi z marketniško dejavnostjo stalno nastajale optimalne proizvodne in tržne ciljne orientacije; pri tem je potrebno učinkovito vključevati tudi zunanje raziskovalne potencialne;
  - mnoho smelejše uvajanje sistema materialne vzpodbude inovacijskih delavcev, ki bi bil neposredno vezan na udeležbo pri povečanju dohodka iz proizvodnje in tržno realiziranega dosežka; modele takih dohodkovnih odnosov je treba konkretno obdelati ob predstojajočih obravnavah osnutkov samoupravnih sporazumov o osnovnih delitvah dohodka in osebnih dohodkov;
  - pospeševanje nadaljnje funkcionalne organiziranosti perspektivne RR dejavnosti v vseh DO in njene formalizacije na podlagi zakona

o raziskovalni dejavnosti, ki naj bo v skladu s stopnjo razvojne kompleksnosti in programske integrativnosti področja posameznih DO, ki s tehnološkim napredkom vse bolj narašča;

- izpolnitev sistema združevanja sredstev za strateške projekte v SOZD v skladu z njihovim značajem dolgoročnih vlaganj z visokim rizikom, ki naj zagotavljajo izvajanje RR dejavnosti na temeljnih perspektivnih tehnoloških področjih Iskre;
  - še intenzivnejše razvijanje RR in izobraževalnega sodelovanja z zunanjimi raziskovalnimi instituti in fakultetami, predvsem v smeri dolgoročnih raziskovalnih projektov, perspektivnih za razvoj Iskre ter zaradi izobraževanja lastnih raziskovalnih kadrov;
  - bistveno večja skrb poslovodnih organov za izboljšanje materialnih pogojev RR dejavnosti, ki taki kot so, izredno hromijo njeno učinkovitost. To so zlasti pomanjkanje sodobne, računalniško zasnovane merilne in testne opreme ter absurdna dolgotrajnost pri preskrbi z razvojnim repromaterialom;
  - večja skrb tudi za nematerialne pogoje RR dela, zlasti uvedba sistema moralnih priznanj in vzpodbud kreativnim delavcem in skupinam ter vzpodbujanje dobrih medsebojnih odnosov, kolektivnosti in povezanosti v vsej Iskri;
  - uvajanje in vzpodbujanje raznih oblik izobraževanja inovacijskih kadrov tako v okviru internega sistema Iskre kot v okviru zunanjih institucij; vzpodbujanje in uvajanje raznih oblik medsebojnega informiranja, izmenjav mnenj in pretoka znanja (interni inovacijski biltni, tematska posvetovanja in srečanja itd.), motiviranje objav naših inovacijskih dosežkov itd.), pri tem gre zlasti za vzpodbude in odpiranje možnosti mlajšim raziskovalcem, ki jim je treba hitreje poverjati odgovorne naloge in jim izkazovati večje zaupanje.
4. Navedena spoznanja in naloge morajo v mnogi večji meri postati trajni sestavni del samoupravne skrbi in obravnave vseh delavcev in vseh samoupravnih organov Iskre. Posebno pomembna pri tem pa je dnevna operativna skrb poslovodnih organov na vseh ravneh, ki inovacijsko dejavnost ne smejo smatrati le kot specializirano zadolžitve razvojne službe ali sektorja, ampak kot bistven dejavnik za ustvarjanje in povečanje dohodka, s tem pa v končni posledici kot odločilni faktor zagotavljanja dolgoročne socialne varnosti v pogojih čedalje hitrejšega tehnološkega napredka in naraščajoče nevarnosti programskega zastarevanja.
5. Posvetovanje predlaga, da te zaključke obravnava družbeno-politični, samoupravni in poslovodni organi vseh organizacij Iskre in na njihovi osnovi sprejmejo konkretne zadolžitve. DS SOZD pa naj za konkretno pripravo pobud in akcij iz točk 3. zadolži KPO SOZD, njegove organe in službe ter specializirane DO (Interna banka, ZORIN itd.).

Zaključki III. internega posvetovanja o razvojno-inovacijski dejavnosti v Iskri (maj 1980)

Delavski svet SOZD Iskra je na svojem 2. zasedanju, 25. junija t.l. med drugim sprejel zaključke III. internega posvetovanja o problematiki razvojno-inovacijske dejavnosti, ki je bilo v Iskri 14. maja t.l. s posebnim poudarkom na družbeno-ekonomskem vrednotenju inovacijskega znanja ter pripravil, da te zaključke obravnava družbeno-politični, samoupravni in poslovodni organi vseh organizacij Iskre in na njihovi podlagi sprejmejo konkretne zadolžitve.

DS SOZD Iskra je v smislu 5. točke zaključkov zadolžil kolegijski poslovodni organ SOZD, da v okviru svoje pristojnosti pripravi konkretne pobude in akcije iz 3. točke zaključkov.

Danes objavljamo te zaključke, v prihodnjih številkah našega glasila pa bomo objavljali važnejše informacije o poteku akcije. Vabimo k sodelovanju. Uredništvo.

III. interno posvetovanje o problematiki razvojno-inovacijske dejavnosti v Iskri je nadaljevanje koristne in že uveljavljene tradicije vsakoletnih srečanj inovacijskih in vodilnih delavcev Iskre za izmenjavo mnenj o perečih problemih in nadaljnjih usmeritvah inovacijske dejavnosti v Iskri.

Na 1. posvetovanju leta 1977 je bil poudarek predvsem na večjih vlaganjih v raziskovalno-razvojno dejavnost. Na II. posvetovanju februarja 1979 je bilo govora o večji učinkovitosti RR dela ter o osnovnih programsko-razvojnih usmeritvah Iskre v naslednjem srednjeročnem obdobju. Na posebnem posvetovanju o projektni organiziranosti maja 1979 je bila glavna tema projektivno vodenje inovacijskih procesov, ki ga zahteva organizacija Iskre kot tržno orientiranega poslovodnega sistema. Vsa ta posvetovanja so v veliki meri pripomogla k nadaljevanju pozitivnih trendov razvoja Iskrine inovacijske dejavnosti.

Osnovna tema letošnjega posvetovanja, ki je bilo 14. 5. 1980 v Ljubljani, je bilo vprašanje družbeno-ekonomskega vrednotenja inovacijskega

Novo tovarno gradijo

(Nadaljevanje s 3. strani)
izvodnega procesa z uvajanjem novih tehnologij.

Tako bodo z novim načinom dela predvsem dosegli boljšo kvaliteto in večjo zanesljivost. Odpravili bodo ozka grla in tako povečali zmogljivosti. Poleg vseh ostalih prednosti bo nova oprema omogočala miniaturizacijo (izdelavo enakovrednih, toda manjših magnetov), kar je v elektroniki ena prvenstvenih nalog. V novi tovarni bo mogoče povečati asortiment in s to tehnologijo bo mogoče pokriti praktično vse jugoslovanske potrebe po magnetih, ki jih zdaj še vedno v veliki meri uvažamo. Skratka, tudi stabilizacijska je ta investicija, ker bo nadomestila velik uvoz na tem področju elektronskih elementov.

Načrtujejo, da bodo tretjino vse proizvodnje izvažali. Ob tem bi veljalo razmisliti, če je v tem primeru izvoz, vsaj neposredni sploh smotern. Zakaj? Skoraj 90% vrednosti magnetov predstavljata zahtevna sestavina – kobalt.

Tega pa izključno uvažamo. Magnete seveda moramo imeti, v Iskri, v slovenski in jugoslovanski elektronski industriji. Torej je tovarna magnetov vsekakor potrebna. Celotno več. Kot smo že zapisali, smo doslej mnoge magnete uvažali in nekatere še uvažamo. Zdaj pa se postavlja vprašanje, ali je smoterno uvažati drag kobalt in nato izvažati magnete, ki jih nujno rabimo doma?

To vprašanje bi bilo zlasti ob veliki rekonstrukciji te tovarne treba dokončno rešiti znotraj Iskre in med kupci v Jugoslaviji. Dobršen del magnetov namreč izvozimo posredno – vgrajene v telefone, števe električne energije, v telefonskih centralah in še kje. Tako računajo, da bi morali v Magnetih skleniti kar 40 – 50 samoupravnih sporazumov o dohodkovnih določilih, oz. deležu deviz, ki naj bi jih Magneti bili deležni in, ki jih tudi nujno potrebujemo za uvoz kobalta.

Se nekaj je važno. Kdor kupuje v inozemstvu magnet, jih lahko dobi

po primernejših pogojih prav zaradi Tovarne magnetov, saj tuji proizvajalci, oz. prodajalci dobro vedo, da bo jugoslovanski kupec kupil magnete doma, če mu jih ti ne bodo ponudili po ugodnih cenah. V tovarni menijo, da je velika škoda, da se toliko ubadajo s pridobivanjem dovoljenj in z urejanjem tisočev formalnosti okrog uvoza surovin. Vse to pa urejajo strokovni ljudje, namesto da bi se posvetili razvoju, tehnologiji, kvaliteti in višji produktivnosti.

Gradnja je lepo stekla. Gradi velenjski Vegrad, konstrukcijo pa bo izdelala beograjska Mostogradnja, ki je ponudila najboljše pogoje. Do zime bodo konstrukcijo že postavili, stavbo pokrili in zaprli. Tako bodo lahko pozimi opravili instalacije in notranji del gradnje in upajo, da bodo začeli s proizvodnjo že v začetku aprila. Kotar

Na gradbišču Tovarne magnetov.

DO AVTOELEKTRIKA

Predsedstvo KOOS o polletnem poslovanju

Prva seja predsedstva konference OO sindikata Iskre – Avtoelektrike po kolektivnem dopustu je bila prejšnji ponedeljek, sicer pa je bila že šesta po vrsti v letošnjem letu. Delegati so obravnavali samo eno točko dnevnega reda in sicer – poslovanje delovne organizacije v letošnjem prvem polletju.

Uvodno obrazložitev o poslovanju v obdobju januar – junij 1980 je prikazal glavni direktor Jože Eržen. V svojem daljšem poročilu je podal obširnejšo obrazložitev nekaterih negativnih vplivov, ki so vplivali na nemoten potek poslovanja in ki se jih nismo in nismo mogli rešiti. Nakazal je tudi smernice, kako bo možno s tesnejšim povezovanjem in skupnim prizadevanjem uresničiti, da se omenjeni negativni vplivi v preostanku leta delno, oziroma v celoti odpravijo.

V nadaljevanju je seznanil delegate konference OOS z nekaterimi negativnimi gibanji, ki so prisotna v svetovna, kot tudi jugoslovanskem gospodarskem prostoru, predvsem na področju avtomobilske industrije. Ob vsem tem, je poudaril, je potrebno upoštevati sedanje predlagane delitve v sklade, predvsem pa je potrebno imeti v vidu prikazana gibanja, ki bodo morda s spremembami cen kot tudi z možnostjo nabave repromateriala in prodaje izdelkov Avtoelektrike ugodne tudi za to delovno organizacijo.

Po izvajanju glavnega direktorja je sledila živahna razprava v kateri so sodelovali: Zmago Lasič, Živko Kavš, Dušan Bažato, Živko Kokelj in Davorin Vidrih. Tu je bilo govora predvsem o prekomernem izkoriščanju delovnega časa v nekaterih TOZD in DSSS, na neenakovredno trošenje sredstev za reprezentančne namene, postavljena pa so bila tudi vprašanja glede delitve osebnih dohodkov. Ustrezno obrazložitev so podali Jože Eržen, Danilo Bašin in Pavel Mermolja.

Na podlagi podane obrazložitve in ugotovitev, ki so bile prikazane v razpravi, je sprejelo predsedstvo naslednja stališča in ugotovitve:

Ugodni rezultati, doseženi v obravnavanem obdobju so rezultati izvajanja sprejetih planskih dokumentov, kar kaže na pripravljenost vsega kolektiva pri izvajanju aktivnosti gospodarske stabilizacije, z njimi pa je treba nadaljevati tudi v preostanku leta. Predsedstvo je ugotovilo, da se težave pri proizvodnji, ki so se pokazale v prvem polletju niso bistveno izboljšale.

le. Še znatno težje kot v preteklih obdobjih je bilo premagovanje problemov v zvezi z oskrbo potrebnih materialov, še zlasti s področja barvnih kovin in črne metalurgije. Če v tej materialni problematiki ne bo prihajalo do večjih zastojev, je realno pričakovati, da bo plan proizvodnje izpolnjen.

Na področju prodaje bo potrebno vložiti velike napore v smislu kontinuirane prodaje izdelkov, saj je pričakovati v sedanjem in naslednjem obdobju težji položaj na tem področju. Predvsem pa bo potrebno pristopiti k selektivnemu izdelovanju izdelkov za prodajo v drugo vgradnjo.

Tudi na področju uvoza je bilo v obravnavanem obdobju veliko težav, predvsem zaradi pomanjkanja deviznih sredstev in zamud pri plačevanju uvoznega materiala. Rezultati izvoza pa so vzpodbudni za nadaljnje delo, je bilo tudi ugotovljeno.

Zaposlovanje poteka v mejah planiranega števila, celo za dva odstotka je izpod plana. Opaziti pa je rahel padec fluktuacije.

Delegati so se dlje časa, kot smo že omenili, zadržali na področju delitve sredstev za osebne dohodke zaposlenih. Ugotovili so, da v Avtoelektriki zaostajamo v rasti in višini osebnih do-

hodkov – tako v primerjavi z različnimi delovnimi organizacijami v naši SOZD, kakor tudi v občinskem in republiškem merilu. Sicer izhaja ta trditve iz ustnih informacij članov posameznih DO, to pa vsekakor ne more biti osnova za sprejem konkretnih stališč. Predsedstvo je tudi opozorilo na sprejetje Republiške resolucije in družbeni dogovor na tem področju.

Ob vsem tem je seveda jasno, da je tudi med zaposlenimi precej „ugibanj“ prav s pogleda na rast in višino OD. Zato je predsedstvo zadolžilo vodstvo DO, da pripravi: analizo delitve osebnih dohodkov in primerjavo z resolucijskimi zahtevami in dogovori, analizo delitve osebnih dohodkov glede na ustvarjeni dohodek in s tem v zvezi vse potrebne aktivnosti, primerjavo z delovnimi organizacijami v SR Sloveniji, ki imajo podoben proizvodni program kot v Avtoelektriki – glede delitve čistega dohodka in osebnih dohodkov.

Predsedstvo pričakuje odgovore, oziroma analize do 15. septembra letos.

Seveda pa opozarja predsedstvo – in to ne glede na odgovore in rezultate analize – na nadaljevanje vseh aktivnosti pri realizaciji sprejetih planskih nalog v smislu dosedanjih dobrih poslovnih rezultatov.

M. R.

Njegov odhod ni slovo

Živet v Iskro, dolga leta in vendar jo zapustiti. To je težko. Še posebej težko je za nekoga, ki je ustvarjal, izgrajeval in živel v Iskri Avtoelektriki od vsega začetka. V teh 20 letih rasti in uspehov Avtoelektrike je tudi delček njega, njegovega prizadevanja, ustvarjalnosti.

Delo, orodjar, vodja linije, študij, družbenopolitično delo v Iskri, krajevni skupnosti, občini, republiku, delo, študij, vodja organizacije, predsednik komisije ZZD, obratovodja, vodja sektorja, delegat republiške skupščine, delo – to je tovariš Pavel Mermolja, vodja splošno kadrovskega sektorja. Pred odhodom iz Iskre – Avtoelektrike še tale „bliskovit“ intervju za bralce našega glasila.

Kam odhajate?
Na občinski komite zveze komunistov v Novo Gorico.

S kakšnimi občutki?
Predvsem s pripravljenostjo za delo in z vtisom Iskrinega sožitja.

Kakšne so vaše želje v tem trenutku?

Samo eno imam. Poleg želje seveda, da bi Iskra še nadalje uspevala kot doslej želim, da bi mi moji sodelavci v Avtoelektriki povedali sedaj, ko sem še tu o vseh morebitnih napakah in zmotah, ki so bile mogoče zapazene, oz. prisotne pri mojem dosežanju delu. Težko bi mi bilo, če bi o tem kaj izvedel, ko me tu v Iskri ne bo več.

(Nadaljevanje na 5. strani)

DS SKUPNIH SLUŽB

Zasedal je delavski svet

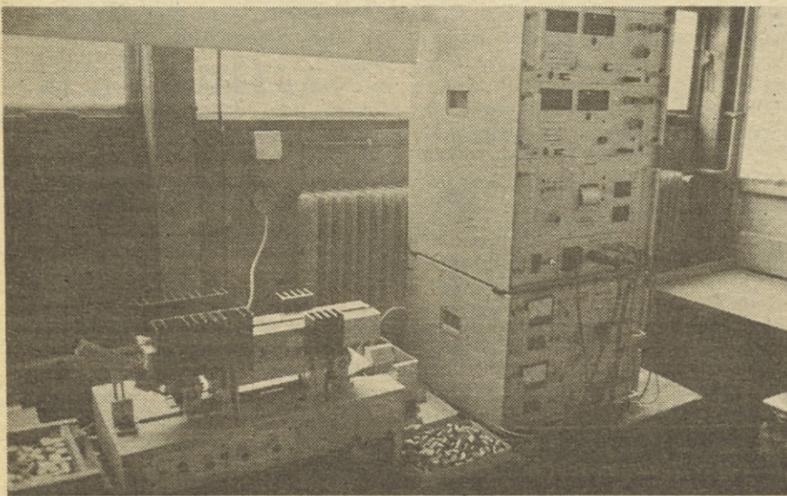
Pretekli petek so se zbrali delegati delavskega sveta DSSS Iskre – Avtoelektrike na tretjem rednem zasedanju. Obravnavali so več pomembnih vprašanj, zato preletimo na kratko nekatera najvažnejša.

Potem, ko je pomočnik glavnega direktorja Danilo Bašin poročal o izvrševanju sklepov zadnjega zasedanja, je Marija Kokelj seznanila delegate z rezultati poslovanja v prvem polletju letošnjega leta. O rezultatih, bili so zelo dobri, smo že poročali v zadnjih številkah našega glasila, ob tem dodajmo le, da so delegati soglasno sprejeli predlog sklepa o ugotovitvi periodičnega obračuna.

Nato je Danilo Bašin seznanil delegate s predlogom za razrešitev vodje splošno kadrovskega sektorja in imenovanje v.d. vodje splošno kadrovskega sektorja. Dosedanji vodja Pavel Mermolja („poslovilni“ intervju objavljamo v tej številki) odhaja na novo delovno mesto, zato so ga delegati soglasno razrešili s 1. septembrom letos. Za dobo šestih mesecev pa so imenovali kot vršilca dolžnosti vodjo kadrovske službe v tem sektorju Karla Brenčiča.

Zatem so obravnavali in sklepali še o obračunavanju vrednosti osebnih zaščitnih sredstev zaposlenih, obravnavali in sklepali so o sprejemu samoupravnega sporazuma o svobodni menjavi dela ter o sprejemu statuta interne banke Iskra.

M. R.

Z novo opremo so v Magnetih nabavili in tudi že uporabljajo „permatest“. To je avtomatska naprava za sortiranje magnetov po magnetnih lastnostih. Avtomat bo predvsem visoko povečal kakovost in nadomestil najmanj dve delavki.

Pravilnik o izobraževanju v DO IEZE

Izobraževanju, kot enemu izmed glavnih faktorjev napredka posvečamo v družbi kot celoti, prav tako pa v združenem delu samem, vse več pozornosti.

Področje izobraževanja je v združenem delu tako obsežno, da je bilo za DO Iskra – IEZE smotno, da ga temeljito in enotno uredimo v posebnem aktu, skupnem vsem našim temeljnim organizacijam in delovni skupnosti.

V pravilniku o izobraževanju smo skušali zajeti najvažnejše cilje, ki jih postavlja Zakon o usmerjenem izobraževanju. Predvsem smo želeli izobraževanje pred vstopom v delo čim bolj povezati z delom samim. Z izobraževanjem ob in iz dela pa smo želeli uresničiti načelo permanentnega izobraževanja, izobraževanja skozi vse življenje.

Izobraževanje v DO Iskra – IEZE se izvaja v temeljnih organizacijah ali v izobraževalnih institucijah. Nosilec izobraževalnih akcij na ravni delovne organizacije je Služba za izobraževanje, na ravni temeljne organizacije pa Kadrovska služba. Potrebe in možnosti TOZD v zvezi z izobraževanjem se določajo v srednjeročnem in letnem planu izobraževanja.

Štipendiranje je bilo v DO Iskra – IEZE že dalj časa dobro urejeno. V novem samoupravnem aktu smo le še podrobneje uredili način pridobivanja štipendistov ter njihove pravice in obveznosti. Da bi dosegli kar najtesnejši stik štipendista s štipenditorjem že med samim šolanjem, smo vzpodbudili štipendiste, da izbirne oblike izobraževanja (seminarske naloge, diplomska naloga) v največji možni meri povezujejo s potrebami DO Iskra – IEZE. V pravilniku o izobraževanju so posebej urejene pravice in obveznosti učencev v gospodarstvu („vajencev“) za vse tiste generacije, ki še ne bodo vključene v usmerjeno izobraževanje.

Delovne prakse, katerim daje Zakon o usmerjenem izobraževanju poseben poudarek, so prav tako sestavina izobraževanja. V pravilniku je urejena razporeditev ter potek delovnih praks.

Pravilnik o izobraževanju določa vsebinsko uvajanja vseh delavcev, ki nastopijo delo v delovni organizaciji, posebna skrb pa je posvečena pripravništvu. Določeno je trajanje pripravniške dobe, program strokovnega usposabljanja pripravnikov ter način izvedbe strokovnega izpita ob zaključku pripravniške dobe.

Z izobraževanjem ob delu in iz dela delavci lahko pridobivajo strokovno izobrazbo, ali pa se strokovno izpopolnjujejo.

Pravilnik določa način izbiranja delavcev za študij ob delu in iz dela ter pravice in obveznosti delavcev, ki se izobražujejo. Poleg študija ob delu, ki je bil dosedaj najpogostejša oblika izobraževanja, je možen tudi študij iz dela. Značilnosti študija iz dela so v primerjavi s študijem ob delu naslednje:

1. delavec je zaradi izobraževanja dlje odsoten (največ 2/3 letne delovne obveznosti)
2. v tem času prejema manjše nadomestilo OD (nadomestilo OD je sorazmerno osebnim dohodkom pripravnikov)
3. doba študija je krajša (enaka kot za reden študij)
4. doba obvezne prisotnosti po zaključku izobraževanja pa daljša (to je dvakratna doba izobraževanja).

V pravilniku o izobraževanju so določene oblike strokovnega izpopolnjevanja ter pravice in dolžnosti delavcev, ki se izpopolnjujejo. Med dolžnosti sodi tudi dolžnost delavca, ki se je v tekočem koledarskem letu strokovno izpopolnjeval, da ostane po preteku koledarskega leta v delovnem razmerju v DO Iskra – IEZE še določeno dobo, ki je sorazmerna trajanju izpopolnjevanja, oz. stroškom nastalim z izpopolnjevanjem.

Pravilnik o izobraževanju določa razloge, v katerih ima delavec pravico do prekvalifikacije, prav tako pa ureja tudi izobraževanje za člane samoupravnih organov ter družbeno političnih organizacij.

Marina Mikuš–Kavčič

Tudi v TCZD VT v Bovcu je tekla proizvodnja po načrtu.

V prvih 6 mesecih dobro poslovali

Cena polletnega dela in poslovanja delavcev TOZD TV iz Pržana je nad vse solidna – ob 12,8% večji produktivnosti in največjimi stabilizacijskimi naporih vseh zaposlenih so uspeli prigrisodari kar za 77% večji čisti dohodek v primerjavi z enakim lanskim obdobjem. Še pomembnejši pa so izvojni dosežki, ki jih med drugim ilustrira podatek, da kar tri četrtine vseh izdelanih prenosnih črno belih televizorjev izvozijo na zahodna tržišča!

Letošnja proizvodnja ocenjena po stalnih cenah je za 18,7% večja kot v enakem obdobju preteklega leta, čeprav letni plan ni bil izpolnjen s 50 temveč 48,4%. Na nepopolno doseganje so vplivali enaki pogoji kakor v vseh ostalih tovarnah – stalne težave z dobavo repromateriala. Celotni prihodek je v prvih šestih mesecih narasel za 39%, dohodek za 69,8%, čisti dohodek pa celo za 77% v primerjavi z lanskim polletjem. Izredno visoke številke, ki označujejo letošnje poslovanje, so v prvi vrsti posledice programske preorientacije TOZD, pomemben delež pa so prispevali tudi naporih vseh delavcev, usmerjeni v boljše in bolj učinkovito delo.

Stanje pa se pričinja izboljševati, saj so že ob koncu junija izračunali bistveno manjši odstotek – le še dobre 4%.

S prodajo izdelkov v Pržanu letos nimajo težav, saj z lahkoto prodajo vse, kar izdelajo. To najbolj dokazujejo zaloge, ki jih imajo le za dobra dva dneva proizvodnje. Obenem pa ta podatek govori tudi o dejstvu, da so v primerjavi z lanskim letom letos na tem področju v bistveno boljšem položaju, saj je poprečna vrednost letošnjih zalog gotovih izdelkov kar za polovico manjša od lanske. Celotna letošnja prodaja je za 39% večja kot v enakem lanskem obdobju, tako doma kot na tujem trgu.

Z namenom, da bi delavci TOZD TV v Pržanu delovni čas kar najbolje izkoristili, so se odločili za poseben stimulacijski dodatek delavcem, ki redno prihajajo na delo. Dodatek (300 dinarjev prvi mesec, za nadaljnje 400) dobijo tisti člani kolektiva, ki točno prihajajo in odhajajo z dela, ki so se odpovedali privatnim izhodom med delovnim časom in ki so bolniške izostanke skrčili res samo na potrebne. Rezultati dodatka, ki sicer ni izredno visok, so precejšnji – boleznine v breme TOZD so letos „odvzele“ 9,1% vseh razpoložljivih delovnih ur, medtem ko je bil lani ta odstotek kar 10,5% bistveno pa se je tudi zmanjšalo število privatnih izhodov med delovnim časom.

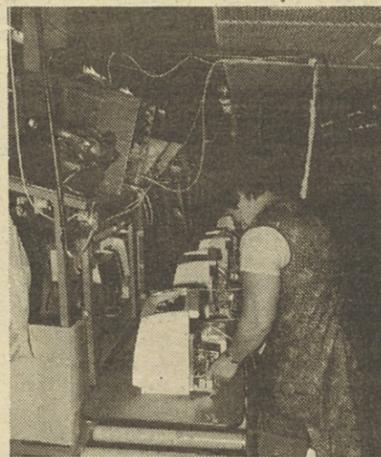
Poleg vpliva dodatka je treba pohvaliti tudi vzorno sodelovanje z delavci tovarniške ambulante, ki so precej prispevali k skrajšanju za različne zdravniške posege potrebnega časa.

Rezultati, ki jih navajamo, so plod enakega, oz. celo za 5 delavcev manjšega števila zaposlenih kot v začetku leta. Skupno imajo sedaj zaposlenih 854 delavcev, ki pa so precej „naklonjeni“ menjavanju delovnih organizacij, saj je bila v prvih treh letošnjih mesecih stopnja fluktuacije, npr., kar več kot 7%.

Izvoz v prvi polovici letošnjega leta je kar za 53% večji kot lani, vrednost dosedaj izvoženih izdelkov pa je preko 3,44 milijone dolarjev. Pri tem je še zlasti presenetljivo dejstvo, da je bil celotni izvoz realiziran na zahodno, konvertibilno tržišče. Uspeh tolikšnega prodora na tržišče, ki je zlasti pri televizorjih vezan na izredno

močno konkurenco, je res velik. Največji delež v izvozu imajo črno beli prenosni televizorji.

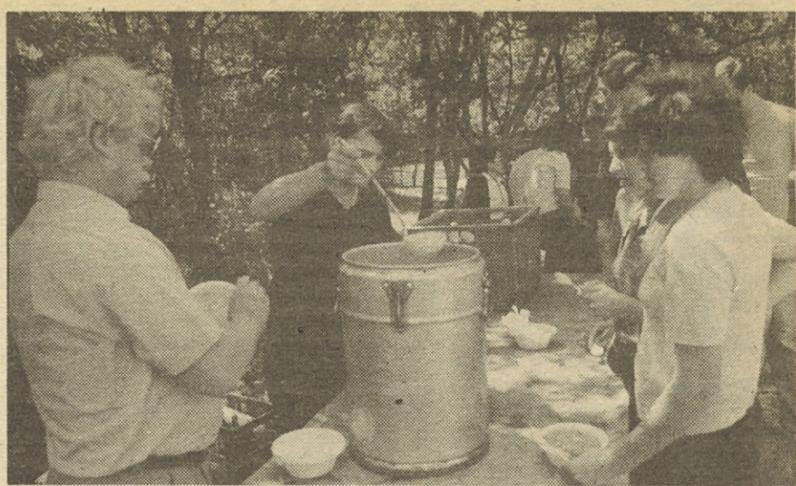
Ob tako močnem povečanju izvoza je bil letošnji uvoz reprodukcijskega materiala večji le za dobrih 9%, na ta način pa so uspeli doseči že 72,8% pokrivanje uvoza z izvozom. Odstotek je za to dejavnost brez dvoma med največjimi v Jugoslaviji! V ilustraciji navajamo le še lanski podatek, ki govori le o polovičnem pokrivanju izvoza z uvozom. Še bolj ilustrativna za preorientacijo pržanske TOZD pa je primerjava izvoznih vrednosti v zadnjih dveh letih. Indeks se tako povrne celo na 238!

Kar 75% proizvodnje črno-belih TV sprejemnikov v izvoz.

Ob trdno določenih novih temeljih poslovanja in programski preorientaciji, ki so jo v Pržanu sprejeli skupno z mnenji in sodelovanjem strokovnjakov SOZD Iskra, je jasno, da so se odločili za pravilno pot. Hkrati poudarjajo, da brez močnega in odločnega sodelovanja vseh delavcev in družbenopolitičnih organizacij ne bi uspeli. Nadaljnja pot, o kateri nameravamo spregovoriti v posebnem prispevku, bo zahtevala še veliko truda. Na eni strani so prisiljeni v neprestano prilagajanje tehničnih in oblikovnih plati svojih izdelkov zahodnemu, na moč zahtevnemu trgu, na drugi strani so se odločili za intenzivnejše delo. Narava proizvodnje ne dopušča več zamenjavanja uvoženih materialov z domačimi, ker jih preprosto ni, zato je edina rešitev kar največji izvoz.

Stane Fleischman

Vojaški „pasulj“ na srečanju je odlično teknil

Zaradi vrste konjeniških prireditev je bil obisk kobilarne še toliko zanimivejši!

Ob koncu naj zapišemo le še rezultat tekmovanja za najlepšo udeleženko in najlepšega udeleženca lepote

negatekmovanja, ki je na srečanju pritegnilo ogromno pozornost. Najlepsi je bil eden od najprizadenejših organizatorjev iz TOZD Sprejemniki Miro Zorec, med udeleženkami pa je največ glasov dobila Ana Marija iz zamejstva.

Stane Fleischman

RAZPIS ŠTIPENDIJ TITOVEGA SKLADA SR SLOVENIJE

Skupščina Titovega sklada za štipendiranje mladih delavcev in otrok delavcev SR Slovenije

RAZPISUJE
za šolsko leto 1980/81

50 štipendij za mlade delavce, ki se vključujejo v izobraževanje iz dela 50 štipendij za mlade delavce za izobraževanje ob delu, 50 štipendij za otroke delavcev – učence srednjih šol 50 štipendij za otroke delavcev – študentov visokih šol

1. KANDIDATI ZA PODELITEV ŠTIPENDIJ MORAJO IZPOLNJEVATI NASLEDNJE POGOJE

A. Mladi delavci

- ki imajo najmanj dve leti delovnih izkušenj (delovne dobe)
- dokazujejo pri svojem poklicnem delu posebno nadarjenost in prizadevnost (doseganje nadpoprečnih delovnih rezultatov, inovacije, dosadnje izpopolnjevanje)
- aktivno delajo v družbenopolitičnih in družbenih organizacijah in društvi, samoupravnih organih in skupnostih
- se odločajo za usmerjeno izobraževanje v skladu s kadrovskimi potrebami organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti
- niso starejši od 30 let.

B. Otroci delavcev

- ki so vpisani v srednjo, višjo ali visoko šolo
  - dosegajo v srednjih šolah praviloma odličen uspeh
  - dosegajo na višji in visoki šoli poprečno oceno 8 oziroma nadpoprečne študijske uspehe, kar mora potrditi svet visokošolske delovne organizacije
  - aktivno delajo v družbenopolitičnih in družbenih organizacijah in društvi, samoupravnih organih in skupnostih.
- Za prvi letnik srednjih šol se štipendije ne podeljujejo.

2. POSTOPEK ZA PODELITEV ŠTIPENDIJ

Kandidate za štipendije Titovega sklada evidentirajo in predlagajo do 30. junija 1980:

- samoupravni organi organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti
- organi družbenopolitičnih organizacij
- samoupravne interesne skupnosti
- krajevne skupnosti in
- vzgojno izobraževalne organizacije.

Izvršni odbor Titovega sklada bo podelil do 20 štipendij za mlade delavce in otroke delavcev, ki so na začasnem delu v tujini v skladu s pogoji Titovega sklada Jugoslavije. Predlog zbirajo skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma v občinah. Občinske skupne komisije ocenijo, kateri predlogi ustrezajo razpisnim pogojem sklada in razvojnim kadrovskim usmeritvam občine ter jih skupaj s svojimi stališči pošljejo izvršnemu odboru Titovega sklada SR Slovenije. Izvršnemu odboru sporoča tudi predlog prednostnega vrstnega reda svojih kandidatov in sicer do 15. junija 1980 (naslov: Zveza skupnosti za zaposlovanje SR Slovenije, Glinška 12, 61111 Ljubljana – Titov sklad)

Izvršni odbor Titovega sklada bo sklepal o podelitvi štipendije za mlade delavce in učence srednjih šol do 30. julija, za študente visokih šol pa najpozneje do 10. septembra 1980. O izdihih razpisa bo obvestil vse občinske skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju.

3. PREDNOSTNI KRITERIJI PRI IZBIRI ŠTIPENDISTOV

Za mlade delavce:

- opravljanje dela v neposredni proizvodnji oziroma v osnovni dejavnosti
- nadaljevanje izobraževanja v smeri svojega osnovnega poklica oziroma dejavnosti
- ustreznost zastopnosti štipendistov glede na dejavnost (gospodarstvo in posamezne dejavnosti v gospodarstvu in družbene dejavnosti)
- sodelovanje na MDA.

Za otroke delavcev

- ki se izobražujejo v tehničnih, zdravstvenih, deficitarnih pedagoških in drugih deficitarnih usmeritvah oziroma poklicnih glede na specifične potrebe občin
- otroci, ki izhajajo iz družin, ki so v slabšem socialnoekonomskem položaju in katerih starši delajo v neposredni proizvodnji oziroma v osnovni dejavnosti
- glede na ustrežno občinsko in medobčinsko zastopnost štipendistov
- sodelovanje na MDA

4. PREDLOG ZA PODELITEV ŠTIPENDIJE MORA VSEBOVATI

- utemeljitev predlagatelja o ustreznosti kandidata (nadarjenosti in marljivosti ter družbenopolitičnem udejstvanju)
- kadrovski interes oziroma zagotovilo predlagatelja o potrebah in zagotovilo o zaposlitvi po končanem študiju
- za mlade delavce dokazila o delu (delovnem mestu), ki ga opravlja kandidat
- za otroke delavcev potrdilo o šolanju in učnem uspehu v šolskem letu 1979/80
- potrdilo o premoženjskem stanju in številu družinskih članov
- soglasja kandidata – izpolnjen obrazec (prošnja za štipendijo) DZS obr. 1,65
- stališče občinske skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju o predlaganem kandidatu.

5. PRAVICE IN OBVEZNOSTI ŠTIPENDISTOV

Mladim delavcem, štipendistom iz dela se čas šolanja šteje v pokojninsko dobo, s tem da ostanejo člani delovnega kolektiva, njihove pravice, dolžnosti in obveznosti pa se urejajo s samoupravnimi splošnimi akti organizacije združenega dela. Tem štipendistom se določa vsako leto štipendija v višini poprečnega osebnega dohodka v SR Sloveniji, ugotovljenega za preteklo leto in se letno usklajuje z njegovim porastom. Za izobraževanje ob delu pa prejemo 50% štipendije, za nadomeščanje stroškov šolnine, odsotnosti z dela, potnih stroškov in drugega.

Za otroke delavcev pa se štipendija določa po kriterijih Titovega sklada in se letno valorizira skladno s samoupravnim sporazumom o štipendiranju.

Štipendisti sklenejo s Titovim skladom pogodbo o štipendiranju, s katero se zavezujejo:

- da bodo v nadaljevanju šolanja dosegali: učenci srednjih šol praviloma odličen uspeh, študenti poprečno oceno najmanj 8 oziroma nadpoprečne študijske uspehe, kar potrdi svet visokošolske delovne organizacije, mladi delavci pa izjemoma v prvem šolskem letu v srednji šoli najmanj prav dober uspeh, v višjih in visokih šolah pa najmanj oceno 7, sicer izgube pravice do štipendij
- da bodo nadaljevali z družbenopolitično, družbeno in samoupravno aktivnostjo
- da bodo po končanem izobraževanju oziroma usposabljanju ostali zaposleni oziroma se zaposlili v dogovorjeni organizaciji združenega dela ali drugi samoupravni organizaciji ali skupnosti
- za vračilo sredstev štipendije, če ne bodo izpolnili pogojev za redno napredovanje v izobraževanju.

DO AVTOELEKTRIKA

Njegov odhod ni slovo

(Nadaljevanje s 4. strani)

Kakšne napotke bi dali tistim, ki opravljajo delo kot sedaj, pod vašim vodstvom?

• Predvsem in najvažneje: upoštevanje ljudi, človeka, sodelavca, upoštevanje njihovih mnenj in stališč. Dalje, imeti stalno pred očmi sistem, ki je dogovorjen in postavljen, biti aktiven v dograjevanju le-tega, nikakor pa biti v opoziciji. Nadalje – upoštevati širše družbene interese in zane-mariti trenutna osebna gledanja samega sebe ali posameznike. Nadaljevati politiko krepitve delovne organizacije, saj le združeni v DO lahko dosežemo velike uspehe, ki se kažejo in so prisotni tudi skozi standard zaposlenih.

Drobitev interesov, to ne sme biti prisotno, ker negativno vpliva na našo celotno družbeno skupnost, na počutje v delovni organizaciji in SOZD. Sicer pa, takih odnosov kot vladajo sedaj v Iskri, med ljudmi, med zaposlenimi, pa naj bo to na samoupravnem ali organizacijskem področju, ni nikjer drugje.

Dogodek iz Iskre, na katerega vas vežejo najlepši spomini?

Ceprav sem se težko poslovil, sem moral na nove delovne dolžnosti iz proizvodnje v sektor organizacije. In prav na ta odhod mi spomini čestokrat uidejo. Največje zadoščenje, to je bilo moralno, človeško zadoščenje sem doživel takrat, ko sem prejel pismeno zahtevo s podpisi mojih sodelavk in sodelavcev naj se vrnem v proizvodnjo. Njihove zahteve, ki je izražala čustva do mene, ne bom nikoli pozabil. Zahtevi sem ugodil.

In še odgovor na vprašanje, ki vam ga niso postavili.

Upam in želim, da bo naše sodelovanje tudi v naprej razumevajoče, srečanja z Iskrašči prirska. Človek ne more in ne bo nikoli pozabil, čeprav odhaja, vložnega dela, drugega doma, kjer je preživel lepe in temne trenutke. Prepričan sem, da se bomo še naprej, kot vsa leta doslej srečevali pionirji Avtoelektrike – „čudaki“ kot nam pravijo, kjer obujamo spomine na

Pavel Mermolja

težke in lepe dni, ko smo delili na „enake polovice“ dobro in slabo. Taka srečanja so velikega pomena tudi zato, ker starejši člani kolektiva bolj spoštujemo naš nastanek, naš razvoj, ko smo praktično iz nič ustvarili to, kar danes imamo.

V Avtoelektriki je zgrajena solidna osnova za nadaljnji razvoj, ki ni pomemben le za goriško območje, pač pa za širšo družbeno skupnost. Prav zato mora ta razvoj sloneti v zaupanju mladih, ki jih je v Iskri veliko in prav vsi so pripravljeni za delo. Zavedati se moramo tudi, da delujemo in ustvarjamo naš dohodek v okviru avtomobilске industrije. In če hočemo razglabljati položaj Avtoelektrike in delavcev moramo razumeti širši odnos družbe in statusa avtomobilске industrije v njej. Le tako bomo ugotovili, če smo dobri, ali je dovolj tisto, kar dobimo...

Moj odhod ni slovo od Iskre. Na nekaterih področjih bomo tesno sodelovali, skupno načrtovali in izvajali akcije širšega pomena. Zato naj ob mojem odhodu zaželim vsem še nadaljnjih uspehov in dobro počutje v Iskri.

Hvala za ta prijeten razgovor, hvala za lepe želje, enako želim tudi mi v Avtoelektriki, da bi vam delo uspešno in nemoteno potekalo tudi v novem delovnem okolju. Marko Rakušček

KS ZSMS

Srečanje mladih

Letošnje srečanje mladih delavcev široke potrošnje je bilo v soboto, 23. avgusta v Sežani. Pravzaprav ne točno vs Sežani, kjer so imeli udeleženci zbor, temveč pred vhodom v kraško jamo Vilenica.

Udeležba prek 70 mladincev je bila v primerjavi z dosedanjimi srečanji te vrste rekordna, kljub neudeležbi predstavnikov iz dveh TOZD. Poseben pečat srečanju je nedvomno prispevala tudi prisotnost delegacije mladih iz sosednje Italije, ki so se radi odzvali vabilu mladih sežanske TOZD Sprejemniki. Dnevni red srečanja, ki je imelo v prvi vrsti družabni značaj, je pravzaprav obsegal le dve osrednji točki – uradni in neuradni del.

Priznanja KS ZSMS Iskra Široka potrošnja so dobili: Tone Pušar, Zlata Kuret, Rada Milič, Ivan Muha, Miro Zorec, Tone Čufer, Hubert Vidic, Marjan Markelj, Marica Božnar, Janko Dolenc, Lidija Anzel, Bojan Demšar, Stane Fleischman, Dragica Bačič, Silva Mihelič, Stojan Kuret.

V okvir uradnega dela je v prvi vrsti poleg pozdrava predsednika sindikata široke potrošnje Marjana Možeta sodila podelitev vrste priznanj mladinske organizacije najprizadenejšim in najuspešnejšim mladincem in mladinkam. To obliko pohvale so mladi omenjene Iskrine DO letos uvedli prvič, saj se je izkazala potreba po moralnih priznanjih tistim, ki so za uspešno delo ZSMS v posameznih OO in koordinacijskem svetu največ prispevali.

Po uradnem delu je sledila zabava, za lačne želodce so poskrbeli vojaki iz bližnje karavle, ki so skuhalih imeniten pasulj, organizatorji – mladina TOZD Sprejemniki – pa so poskrbeli za odlično primorsko vino. Organizatorjem v prid – za srečanje so res storili vse, da bi bilo gostom čim boljše – vsekakor velja dodati, da so organizirali tudi ogled kraške jame Vilenica, niso pa pozabili tudi na bližnjo Lipico.

Letos slavimo pomembna jubileja: 30-letnico samoupravljanja in 34-letnico ustanovitve Iskre. Pripravili smo obširnejši zapis o začetkih delavskega samoupravljanja, razgovor z Ivanom Bečanom, prvim predsednikom delavskega sveta v kranjski Iskri ter pogovor z delavci, ki letos slavijo 30 let dela v našem kolektivu. Starejše Iskraše bomo s tem spomnili na takratne čase, ko so zaorali ledino, mlade delavce naših tovarn pa na pomembne začetke samoupravljanja v Iskri.

Misel o delavskem upravljanju se je pojavila že z nastankom delavskega razreda in gibanja, z željo delavskega razreda po osvoboditvi izpod tujega jarma. Teoretične zasnove zasledimo že v delih utopičnih socialistov in kasneje v delih Marxa in Engelsa, ki sta prikazala zgodovinsko nujnost tega procesa. Prvi primer praktičnega uresničevanja ideje o delavskem upravljanju podjetij je Pariška komuna, ki je leta 1871 razbila državni aparat in dokazala, da so delavci sposobni upravljati družbo, ter prvič v zgodovini izvolila delavski svet.

Boj za sodelovanje delavcev pri upravljanju podjetij je bil vključen v programe naprednih delavskih strank in gibanj. Te zahteve so bile močne predvsem v kriznih obdobjih. Ideja o delavskem upravljanju je našla ugodna tla tudi v prvi državi socializma, v Sovjetski zvezi. Uveljavila se v obliki delavske kontrole, ki je obsegala ekonomsko življenje podjetja. Vključevanje delavcev v upravljanje naj bi v Sovjetski zvezi potekalo preko države, sovjetov in sindikatov. Ob vse večji krepitvi državnega aparata in njegovi popolni prevladi je ta ideja kmalu izumrla.

SAMOUPRAVLJANJE SE JE ZAČELO ŽE MED REVOLUCIJO

Na naših tleh je šele socialistična revolucija odprla resnične možnosti za uveljavitev delavskega razreda. Naša pot samoupravljanja je dolga že skoraj štiri desetletja. Začela se je že v naši revoluciji, v času organiziranih priprav Komunistične partije Jugoslavije na oboroženo vstajo in v prvih dneh narodno osvobodilne vojne. Od takrat ima samoupravljanje pri nas nepretrgano kontinuiteto. Prve primere zasledimo leta 1941 v Srbiji in pozneje drugod, kjer so obstajala podjetja na osvobojenih ozemljih. Delovanje teh prvih samoupravnih organov je bilo tesno povezano z dejavnostjo narodno-osvobodilnih odborov in vojaških organov.

JUBILANTI 30-LETNEGA DELA V ISKRI – 1980

TOZD ERO: Kokalj Albin, Krivec Vilibald, Žargaj Andrej; **TOZD RAČUNALNIKI:** Logonder Ciril; **TOZD VEGA:** Skokič Ivan; **TOZD ŠTEVCI:** + Blažič Julij, Čeru Zvonka, Eržen Ljudmila, Furlan Ivan, Grmovšek Marta, Horvatič Rozalija, Kne Apolonija, Komovc Jože, Perčič Ana, Rogelj Genovefa, Udir Franc; **TOZD TEA:** Ažman Adolf, Benc Ana, Bilbija Mileva, Centa Slavka, Draksler Silva, Erce Franc, Eržen Jože, Grlj Francika, Janc Ivahka, Košir Vladislava, Markuta Antonija, Martinjak Vida, Medved Janez, Oblak Marija, Pavlič Julijana, Srebrnjak Marija, Suhadolnik Alojzija, Šilar Anica, Štraus Stane, Vončina Anica, Vrhovnik Kazimir; **TOZD ATC:** Bajželj Ivanka, Brodarič Silva, Celestina Pavla, Hubad Cecilija, Kalan Ivan, Lemut Bogomira, Oblak Ajša, Rismondo Olga; **TOZD MEHANIZMI:** Finžgar Anica; **TOZD STIKALA:** Hrovat Milena, Kmetič Marija, Kovač Marija, Marolt Vinko, **TOZD ORODJARNA:** Bajželj Stanislav, Plestenjak Jože, Šinkovec Stane, Špenko Anton, Tavčar Jože, Žontar Janez; **TOZD MERILNE NAPRAVE:** Černe Marija, Farčnik Jože, Leskovar Marija, Mesec Vincencij; **TOZD VZDRŽEVANJE:** Bajželj Franc, Celjer Jurij, Demšar Milan, Dežman Anton, Jeler Peter, Martinjak Jože, Okorn Jože, Zorko Ivan, Zbogarič Janez; **TOZD TSD:** Gregorc Marija, Kramar Brane, Papič Milan, Pernar Štefan, Rehberger Stanko, Škrlec Vera, Tomazič Stane, Zupan Albin, Živanovič Stanislava; **TOZD RTC:** Jenko Ljubomir; **TOZD INSTRUMENTI:** Debelak Zdravko; **TOZD NABAVA:** Vreček Primož; **TOZD PRODAJA:** Jereb Peter; **DSSS:** Cvetko Marija, Jelenko Stanislava, Lemut Franc, Petrovič Vladimir, Porenta Katarina, Šarabon Vinko, Škofic Jože.

Nastanek partizanskih odredov je bil logični izraz samoupravne revolucionarne volje ljudskih množic, iz njih so potem nastajali organi ljudske oblasti. Tudi upravljanje gospodarskih zadev na svobodnem ozemlju je bilo samoupravno. Osvobodilna fronta v Sloveniji, vojaški komiteji po vsej domovini, Uziška republika, narodno-osvobodilni odbori in druge oblike politične oblasti ljudskih množic na osvobojenih ozemljih so bile prav tako prve oblike samoupravljanja in izraz samostojne odgovornosti ljudstva in delovnih ljudi.

DELAVEC – SAM SVOJ GOSPODAR

Z zmago naše revolucije leta 1945 je nastala nova socialistična Jugoslavija, z novimi družbenoekonomskimi odnosi. Za poveljno obdobje je bilo značilno uveljavljanje moči države in njenega aparata. Delavci so le delno sodelovali pri upravljanju podjetij pred delavskih zaupnikov in sindikatov. Vsekakor je bil njihov vpliv neznamen v primerjavi s pravicami direktorjev in državnih organov, vendar je ta možnost kljub temu vplivala na

osnovno znanje delavcev o upravljanju podjetij.

Vse to so bile posredne in nerazvite oblike vpliva delavcev na dejavnost podjetja. Potrebni so bili novi koraki, treba je bilo ustanoviti določene organe z zakonjenimi pravicami in pooblastili za odločanje. Zato so bile potrebne bistvene spremembe v sistemu vodenja naše družbe.

V razpravi pred Zvezno skupščino o osnutku novega zakona o ljudskih odborih leta 1949 je Edvard Kardelj dejal: „Za nas seveda ni dovolj, da ljudske množice sodelujejo samo v ljudskih odborih in ljudskih skupščinah. V številnih naših tovarnah, kjer je iniciativni in pametni direktor do umel, da je njegov uspeh odvisen od prizadevanj in pobud delavcev, se je spontano začela razvijati še nova oblika samouprave. To so posveti direktorja o vseh vprašanih upravljanja podjetja s skupinami najboljših delavcev podjetja. To nerazvito spontano obliko je treba nadalje razvijati in spreminjati v stalno obliko neposrednega sodelovanja delavcev v upravljanju naših podjetij.“

KPJ se je leta 1949 lotila graditve prve celovite zasnove delavskega in družbenega samoupravljanja, ki je prišla do izraza v zakonu o upravljanju z državnimi gospodarskimi podjetji in višjimi gospodarskimi združenji v delovnih kolektivih, ki ga je sprejela zvezna skupščina 27. junija 1950. To je prelomni korak na poti uvajanja samoupravljanja in uveljavljanja socialistične demokracije. Pomeni konec monopola državne lastnine odločilnih proizvodnih sredstev in njihovo podružbljanje.

RAZVOJ SOCIALISTIČNIH DRUŽBENIH ODNOSOV IN POMEN SAMOUPRAVLJANJA

Čprav je bil sistem delavskega samoupravljanja uveden v obdobju še nezadostno razvitih proizvodnih sil, v letih komaj uresničene temeljnega programa industrializacije, v obdobju,

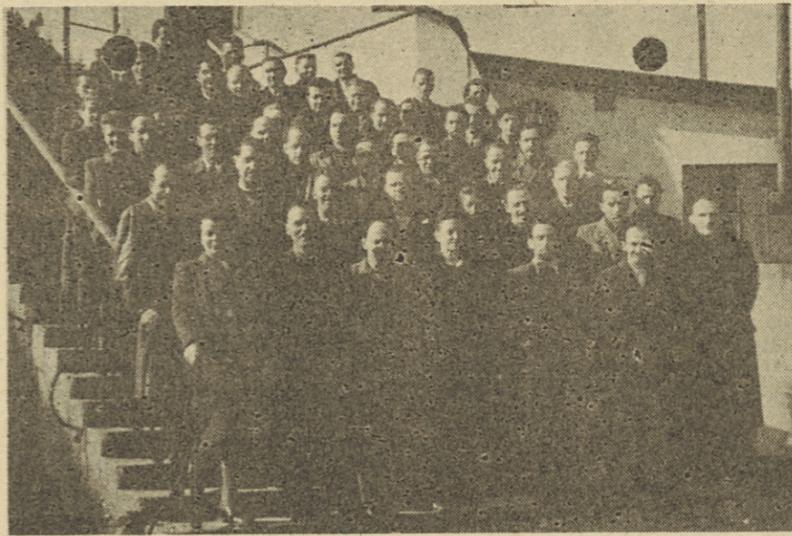
ko so v gospodarstvu še prevladovala administrativne metode upravljanja, se je vendarle naglo utrdil in začel močno vplivati na gospodarsko politiko ter celotni razvoj države.

V naslednjih letih so se pravice samoupravnih organov nenehno večale v skladu z izpolnjevanjem našega družbenega sistema in s krepitvijo materialne podlage naše države. Zaradi lepih uspehov in izkušenj, ki smo si jih pridobili v industriji in na kmetijskih posestvih, smo načelo samoupravljanja uvedli tudi v vseh drugih gospodarskih panogah.

Delavski razred Jugoslavije je v praksi dokazal, da je sposoben upravljati tovarne oziroma proizvodno, dohodke in družbeno lastnino. Na začetku smo res imeli težave, prihajalo je do nezaupanja in omahovanj, toda nič več ni moglo zavreti procesa neposrednega sodelovanja proizvajalcev v upravljanju.

Na kongresu samoupravljalcev Jugoslavije, maja 1971 v Sarajevu je tovariš Tito ponosno dejal: „Samoupravljanje pri nas je dobilo globoke korenine, ki jih nihče ne more izruvati. To je last našega delavskega raz-

Praznovanje 30-letnice samoupravljanja in 34-letnice Iskre

Del članov prvega DS v letu 1950.

reda, ki mu je ne more odtujiti nihče več.“

Delavsko samoupravljanje, ki je sčasoma postalo temelj našega političnega sistema, je sprostilo neizčrpno energijo in ustvarjalo pobudo milijonov delovnih ljudi in občanov, ki so tudi po ustavi postali neposredni organizatorji in nosilci upravljanja družbenih sredstev za proizvodnjo in neposredno odgovorni za njeno izboljševanje in za delitev dohodka v svojih organizacijah združenega dela in v družbi sploh.

Leta najuspešnejšega družbeno-ekonomskega razvoja naše družbe so povezana prav s samoupravnim obdobjem naše socialistične graditve. Jugoslavija je imela v tem obdobju hiter in dinamičen tempo gospodarskega in družbenega razvoja in je skorajda edina med nezadostno razvitimi državami, ki je uspela zmanjšati razliko v stopnji ekonomske razvitosti, v primerjavi z razvitejšim delom sveta.

RAZVOJ SAMOUPRAVLJANJA V ISKRI

Ob koncu leta 1949 je tovariš Boris Kidrič sklical sestanek s predstavniki sindikatov o predlogu vlade za ustanavljanje delavskih svetov. To začetno delo naj bi spremljal sindikat. Tako je bilo 23. decembra 1949 izdano navdilo o ustanavljanju in delu delavskih svetov v državnih gospodarskih podjetjih.

Izbrali so večja državna podjetja v vseh republikah (215) v katerih je bilo treba voliti nove organe. Kmalu je bilo v Jugoslaviji ustanovljenih 800 delavskih svetov (še pred izdajo zakona). Interes delavcev za samoupravljanje v podjetjih je bil tako velik, da so ga morali pred izdajo zakona celo zavirati, saj je bilo treba zbrati izkušnje in v praksi preverjati, kako je treba samoupravne organe razvijati.

V tovarni Iskra v Kranju so prvi delavski svet izvolili 24. januarja 1950. Ta organ je imel posvetovalni značaj in pomeni pripravo za prvi delavski svet, ki je bil izvoljen po sprejetju zakona, 6. septembra 1950.

„Čprav ta posvetovalni DS ni imel možnosti dokončnega sklepanja in odločanja, je vendarle izdal priporočila za reševanje vprašanj, ki so bila v proizvodnji najbolj pereča,“ je zapisal Ivan Bečan, predsednik tega organa v glasilo tovarne Iskra, leta 1960. „Iskra je imela takrat v razvoju 418 izdelkov. Delavski svet je kmalu spoznal, da ne bo mogoče zagotavljati potrebne kvalitete in predlagal, da Iskra nekatere izdelke odstopi drugim podjetjem sorodne stroke. Posebno pozornost smo namenili kvaliteti in velikemu izmetu ter pomanjkanju materiala, ki je bilo glavna ovira za izpolnjevanje proizvodnega plana. Organizirali smo tudi tekmovanje za najboljše udarnike in racionalizatorje, ki so dosegali vidne delovne rezultate. Že ta organ je postavil temelje, na katerih se je razvijalo nadaljnje delo samoupravnih organov. Ta DA je osvojil tudi drugo mesto na tekmovanju, ki ga je organiziral republiški svet zveze sindikatov za Slovenijo.“

Septembra 1950 se je sestal prvi delavski svet, ki je kot zakoniti predstavnik delovnega kolektiva že imel zakonite pravice in odločilno vlogo pri reševanju posameznih zadev. Za izvrševanje svojih sklepov je izvolil

nov organ samoupravljanja – upravni odbor, za predsednika je bil izvoljen Janko Lampič, ki si je uspešno začel utirati pot na področju delavske samouprave.

V Iskri se je zaposlovalo veliko delavcev, predvsem s podeželja, zato je bilo vprašanje kvalitete in delovne discipline najbolj pomembno za izpolnjevanje planskih nalog. Reševati so morali tudi stanovanjske probleme, zgrajen je bil samski dom na Planini.

V naslednjih letih so se morale gospodarske organizacije same vključevati v iskanje tržišča. Iskra je organizirala trgovsko mrežo doma in v svetu ter okrepila komercialno službo.

Brez sposobnih strokovnih kadrov naš kolektiv ne bi mogel več napredovati. Zato je industrijska šola prešla pod vodstvo Iskre in pričela vzgajati mlade strokovnjake za potrebe Iskre.

Drugi delavski svet v Iskri je prvi sprejemal družbeni plan občine in okraja, kar je pomenilo začetek skupnega reševanja in vpregleda v gospodarjenje širše skupnosti.

Samoupravni organi so nenehno razvijali nove metode svojega dela, skušali so imeti tesne stike z zaposlenimi. Metode delovanja naših samoupravnih organov so proučevali in prenašali v prakso tudi drugod. Delovni kolektiv so sproti obveščali, s čimer so zagotovili odgovornost članov DS za pravilno delo pred svojo bazo, ki jih je izvolila.

OD SKROMNIH ZAČETKOV DO VELIKIH USPEHOV

Vse ukrepe samoupravnih organov je kolektiv Iskre v Kranju sprejel z razumevanjem. Delavci so si utirali pot samoupravljanja iz dneva v dan, če-

NAŠ POGOVOR

Pionir samoupravljanja v Iskri

Jugoslovanski proizvajalci so pred 30 leti prvi v zgodovini prevzeli tovarne v svoje roke. V teh dneh bomo v Iskri obujali spomine na te revolucionarne dni, ko so izvoljeni delavski sveti simbolično sprejeli tovarniške ključke iz rok direktorjev in začeli novo poglavje v zgodovini naše družbe. To je bil začetek dolgotrajnega boja, v katerem živimo še danes. Ob jubileju se moramo spomniti tovarišev, ki so začeli s prakso samoupravljanja v Iskri, v njenih prvih samoupravnih organih.

Poiskal sem tovariša Ivana Bečana ki je bil predsednik prvega in drugega delavskega sveta v kranjski Iskri. Prosil sem ga, da bi za naš časopis skupaj obudila spomine na začetke samouprave. Tako je še isti dan v sproščnem klepetu nastal tale zapis.

Že leta 1942 se je Ivan Bečan prvič zaposlil v firmi LGW, ki je bila takrat v sedanjih prostorih matične Iskre v Kranju. Po vojni se je l. 1946 zaposlil v Strojnih tovarnah, spomladi so se preimenovala v Iskra.

„Delal sem v montaži“, se spominja I. Bečan. „Sprejel me je inž. Jenko. Zbiral in urejal sem orodje, ki je ostalo v tovarniških delavnicah. Inž. Jenko mi je večkrat govoril o načrtih tovarne Iskra za prva povojna leta.“

Izdelovali smo številne izdelke, ki jih je naša domovina v obdobju obnove nujno potrebovala, kot razne sestavne dele za potrebe elektrifikacije, ročne vrtnale stroje itd. V naslednjih letih smo oblikovali nove proizvodne programe in pričeli proizvajati velike serije.“

V letih po osvoboditvi ste delavci lahko le delno sodelovali pri upravljanju podjetja. Katere zadeve ste reševali skupno in kako? „Naš materialni položaj je bil slab. Imeli pa smo drugo bogastvo – trdno delovno moralo in dosti elana. Sindikalna organizacija in zveza komunistov sta bili močni, dobro organizirani. Glavne pravice je imel direktor, pri upravljanju smo lahko sodelovali prek delavskih zaupnikov in sindikatov.“

Ti so imeli po zakonu določene pravice pri urejanju gospodarskih vprašanj, organi-

prav ni šlo brez ovir in nepredvidenih težav. Želeli so odpraviti zaostale napake in gledanja ter si s skupnimi močmi zagotoviti uspeh. Rezultat takratnega in nadaljnega prizadevanja samoupravnih organov, družbeno-političnih organizacij in vseh zaposlenih v Iskri je današnja sestavljena organizacija Iskra, ki je lahko v ponos nam in naši skupnosti sploh.

Če kdaj nismo uspeli v celoti, je bilo to le zato, ker smo se tudi samoupravljanja morali učiti sproti. Svoje delo smo razvijali na osnovi zastavljenih programov. Reševali smo vsa tista vprašanja in težave, za katere smo menili, da vplivajo na izpolnjevanje plana in zadovoljstvo naših delavcev.

V boju za nadaljnji razvoj naše družbe imajo zelo pomembno vlogo prizadevanja za skladnejši in hitrejši ekonomski napredek našega gospodarstva.

Na tem področju imamo precej nerešenih problemov in težav. Potrebno je maksimalno prizadevanje vseh subjektivnih sil za uresničitev dogovorjenih nalog v politiki ekonomske ustalitve. Pri tem bo naša največja bitka skrb za povečanje produktivnosti dela, povečanje kvalitete naših izdelkov in učinkovitosti gospodarjenja. Tudi Iskraši moramo s skupnimi močmi prebroditi krizno situacijo. Samoupravljanje in njegove pridobitve so postale del nas, našega vsakdana in mišljenja, tako da nanje prevečkrat pozabljamo. Nujno je, da v tem obdobju ponovno poudarimo vlogo in jmosto samoupravljanja v naši družbi in spodbudimo k razmišljanju tiste, ki dvomijo v naš razvoj, čeprav prav ti precej izkoriščajo vse ugodnosti samoupravne socialistične družbe.

Pomen uvedbe delavskega samoupravljanja je res težko izraziti v nekaj stavkih. Do danes je to ena največjih zgodovinskih vrednot, kar si jih je izbojeval delavski razred Jugoslavije, hkrati je to tudi višek dosedanjih bojev delavskega razreda na svetu sploh.

Samoupravljanje se je močno razvijalo in zajelo celotno družbeno življenje ter postalo podlaga proizvodnih odnosov v združenem delu. Uveljavilo se je kot prevladujoč družbeno-ekonomski odnos, kot bistvo družbenega, socialnega, ekonomskega, političnega in celotnega bitja socialistične Jugoslavije, kot ideologija in kot način vsakodnevnega mišljenja. Postalo je dejstvo in praksa milijonov ljudi, trajna, neodtujljiva pravica in dolžnost vseh delovnih ljudi.

Alojz Boc

Ivan Bečan.

zacije proizvodnje ipd. Vpliv zaupnikov in sindikata je bil neznaten v primerjavi s pravicami direktorja in državnih organov. Tudi proizvodna posvetovanja so bila brez prave podlage. Sveti direktorjev so bili zadnji korak pred uvedbo samoupravljanja, saj so omogočili neposredno udeležbo delavcev pri delitvi, vendar ti sveti niso mogli samostojno delovati ali spreminjati sklepov višjih organov in direktorjev.

(Nadaljevanje na 7. strani)

Pionir samoupravljanja v Iskri

(Nadaljevanje s 6. strani)

Kako ste Iskraši sprejeli uvedbo samoupravljanja?

Spremembe so bile velike. Že to, da je 120 delegatov prišlo na sejo delavskega sveta, z določenim dnevnim redom, je veliko pomenilo. Številčnost članov DS je pripomogla k ustvarjalni razpravi na naših zasedanjih, saj je bilo iz vsakega oddelka na seji po več delavcev. Že pred zasedanji DS smo delegate in delavce skušali čim bolj informirati o posameznih zadevah. Največ smo se dogovarjali o nalogah za izpolnitev plana proizvodnje, o zmanjševanju poškodb pri delu, o reševanju socialne problematike itd.

Ko so bili leta 1950 izvoljeni prvi (posvetovalni) delavski sveti, še nismo predvidevali, kako ogromno samoiniciativo bodo vnesli v naše gospodarstvo samoupravni organi.

Kakšno vlogo so pri vzgoji in usposabljanju delavcev za samoupravljanje odigrale politične organizacije?

Članom prvega DS v Iskri je manjkalo osnovno znanje s področja gospodarjenja. Organizirali smo seminar s 17 predavanji. Politične organizacije so morale organizirati delovanje DS, predhodno obravnavo posameznih problemov na sestankih v delavnicah. Veliko pozornost so namenile socialnim problemom, zlasti sindikat je veliko pripomogel k boljši preskrbi z ozimnico itd.

V Iskri ste ostali do leta 1957, potem ste nadaljnji razvoj samoupravljanja doživljali drugje. Kaj danes ugotavljate, kje smo po 30 letih in kako bomo delali v prihodnje?

Po odhodu iz vašega kolektiva sem prevzel mesto tajnika okrajnega sindikalnega sveta, kasneje sem bil direktor Agrosarvisa v Kranju, ki se je priključil k tedanjemu Avtoprometu. Tudi v drugih službah sem povsod aktivno delal v samoupravnih organih.

Tega, kar imamo danes in kar smo imeli pred 30 leti, ni mogoče primerjati. Ogromen je razvoj in napredek našega samoupravljanja, ki je neverjetno hitro raslo.

Jubilanti dela govorijo

Ob praznovanju letošnjih jubilejev smo se spomnili tudi naših dolgoletnih članov kolektiva, jubilarov 30-letnega dela. Večina se je rada odzvala našemu vabilu. Najprej smo se napotili v Tovarno merilnih naprav, kjer letos slavi:

MIRA ČERNE, samostojni tehnični referent
„Delam na področju uvoza materiala. Uvozne omejitve so nas zelo pri-

zadele, če ne bomo dosegali proizvodnega plana, bodo tudi osebni dohodki nižji,“ je povedala Mira. Zaveda se težke situacije, v kateri smo se znašli. Potrebni bodo veliki napor, da bomo premagali težave, ki nas pestijo, in uspešno nadaljevali z razvojem Iskre.

„Rada hodim delat, ko bom upokojena, bom prav gotovo pogrešala kolektiv in sodelavce, s katerimi se zelo dobro razumem,“ je nadaljevala. „Na začetku naše poti v Iskri pa smo bili še bolj enotni, raje smo sodelovali in več kot danes. Odnos do dela in odgovornost posameznika sta bila na odlični višini, da danes ni možna primerjava. Delovna disciplina, medčloveški odnosi med delavci in njihovimi vodji, direktorji so danes bistveno drugačni. Delovno disciplino moramo povečati! Zgled morajo dati najprej vodje in vodilni delavci Iskre. Te spremembe nas boljijo.“

Zenske občutimo tudi razliko v nagrajevanju med moškimi in ženskami. Delavka naj bi bila enako nagrajevana kot moški, saj opravi enako delo, prav tako kvalitetno... Tudi družbeno prehrano bi kazalo ustrezno urediti, je še dodala Mira Černe.

V TOZD Orodjarja smo srečali drugega prijetnega sogovornika:

Večale so se pravice in dolžnosti delavcev — samoupravljalcev. Že z uvedbo delovnih enot se je marsikaj izboljšalo, dobili smo več samoupravnih organov, spremembe v interni zakonodaji, na področju delovnih razmerij itd.

Uresničevanje zakona o združenem delu in nadaljnje poglobljanje sistema samoupravljanja ostaja še naprej naša skupna naloga.

Delo Ivana Bečana na področju samoupravljanja se je po pionirskih korakih v naši tovarni nadaljevalo v drugih kolektivih. Priznanja za svoje delo v preteklih obdobjih je že dobil, med drugim je bil tudi odlikovan z ordenom dela s srebrnimi vencami. Pred leti je prejel tudi priznanje Iskre.

Poglejmo, kaj so ob njegovih upokojitvi leta 1973 zapisali v biltenu tedanje DO Creina Kranj:

„... SSvojem delom, z odnosom do dela, z zavzemanjem za uveljavljanje pravic delavcev pri upravljanju je dal izredno velik prispevek k urejanju medsebojnih odnosov v podjetju.“

Kot član ZK in aktiven sindikalni delavec se je dosledno boril za uveljavitev samoupravnih odnosov in je samoupravljanju dal poseben poudarek, zlasti v času, ko je vodil določene organe upravljanja.

Ivan Bečan je sodeloval tudi pri oblikovanju internega glasila in dajal vanj svoje prispevke.

Menimo, da ne bo nikoli dovolj nagrajen za vse tisto, s čimer je podjetju prispeval. Njemu in nam vsem pa bo ostala zavest, da je bil eden izmed najaktivnejših na področju samoupravljanja.“

Tudi ta citat je eden od dokazov, da je v Iskri zrasla vrsta sposobnih proizvajalcev — samoupravljalcev. Ko sem z Ivanom Bečanom, pionirjem samoupravljanja in njegovo ženo obujal spomine na prva leta po tej zgodovinski prelomnici, mi to. Bečan ni mogel skriti ponosa, da je prve korake na tem področju napravil še kot Iskraš. To je bil začetek razvoja, ki še traja, ter nam vsem služi kot spodbuda za delo vnaprej.

Alojz Boc

JOŽE TAVČAR, mojster strugarjev in strojne skupine

„Že leta 1942 sem se začel učiti za strugarja pri takratni LGW. Sedaj delam skoraj v istih prostorih. Več let sem delal v produkciji in v kontroli, že deset let sem v Orodjarni. Naše delo se iz leta v leto spreminja, zelo pogrešamo sodobno strojno opremo, nekaj novih strojev smo že dobili.“

S sodelavci in vodji se dobro razumemo, kar je za dobro počutje velikega pomena, saj človek prebije tretjino življenja v tovarni. Tudi mladi, ki se zaposlujejo v Orodjarni, se zanimajo za delo. Na praksi je nekaj učenec poklicne šole. Poznam primer, ko so se praktikanti nepravilno obnašali do delavcev. Pravilen odnos do sodelavcev, zlasti starejših, in malo več spoštovanja bi jim morali privzgojiti že v času šolanja. Nasploh pa smo z mladimi, ki so na praksi, kar zadovoljni.“

Letos praznujemo 30-letnico samoupravljanja. Sam sem bil tudi aktiven v samoupravnih organih, že od vsega začetka. Bil sem član drugega DS v Iskri. Odnosi so se v teh letih veliko spremenili. Samoupravni organi v temeljnih organizacijah in DO danes odločajo o vseh pomembnih vprašanjih. V Orodjarni je tudi delo samoupravnih delovnih skupin lepo zaživelo. Te oblike bomo še naprej razvijali.“

Menim, da bi morali proučiti nagrajevanje režijskih delavcev kot tudi tistih, ki delajo na normo. Delo v neposredni proizvodnji danes nikomur več ne diši. Spremembe na tem področju so nujne.“

Pogovore z jubilarji 30-letnega dela iz drugih TOZD bomo objavili še v naslednjih dveh številkah glasila Iskra.

ABC

Ugodni poslovni rezultati Elektromehanike

Na letošnje poslovanje v prvem polletju so močno vplivali stabilizacijski ukrepi, katerih odraz opažamo predvsem v omejitvah uvoza in poudarjenih težnjah za večji izvoz. Precej težje pogoje poslovanja je povzročil tudi padec tečaja dinarja, saj smo v veliki meri odvisni od uvoznih materialov in delov. Gospodarjenje delovne organizacije je otežila tudi v zvezi z omejitvenimi ukrepi sprejeta sprememba v republiški resoluciji o gospodarskih gibanjih, ki zahteva znižanje stopnje rasti industrijske proizvodnje, povečanje izvoza in zmanjševanje nekaterih oblik domače porabe — predvsem investicij, skupne porabe, osebnih dohodkov.

Vendar smo kljub temu z nekaterimi elementi poslovanja lahko zadovoljni. Dosegli smo za 31 % več dohodka kot v lanskem prvem polletju. Ugoden je tudi čisti dohodek, iz katerega smo razporedili na sklade 503 milijone dinarjev, kar je za 52 % več kot v enakem obdobju lanskega leta. Letni plan proizvodnje smo izpolnili le z 48 %, dosežen plan investicij pa je bil v primerjavi z nizkim lanskeoletnim planom višji le za 18 %.

Sliko izvoznouvozne bilance močno izboljšuje Center za elektrooptiko, ki ima velik delež pri izvozu. V prvih šestih mesecih letošnjega leta smo dosegli kar za 32.801.000 dolarjev izvoza ali za 44 % več kot v enakem lanskem obdobju. Sicer pa smo bili v eksterni proizvodnji za 5 % pod polletnim planom.

Do 30. junija smo namenili 698.606.000 din čistega dohodka za osebne dohodeke. Le-te smo letos povečali za 21,05 %, vendar se v pos-

Piknik s pobratimi iz La Ciotata

Komisija za medobčinsko in mednarodno sodelovanje pri občinski konferenci ZSMS v Kranju že vrsto let uspešno razvija prijateljske vezi z mladimi iz francoskega La Ciotata in angleškega Oldhama. Letos so bili mladi iz kranjske občine v obeh pobratenih mestih, Kranju pa so letos obiskale predvsem mlajše družine.

Pobratimi so se v Sloveniji mudili od 3. do 16. avgusta. V času bivanja jim je OK ZSMS Kranj pripravila bogat program. Obiskali so Bled, Vršič, Kobarid in Škofjo Loko. Ogleдали so si tudi Gorenjski muzej v Kranju, Prešemovo rojstno hišo v Vrbi in muzej talcev v Begunjah.

Prijatelji iz La Ciotata so bili še posebno navdušeni nad obiskom Postojne, tovarne IBI in Iskrinih tovarn na Laborah, 13. avgusta.

Na dan ogleda Iskre so naši mladinci organizirali prijetno srečanje s pobratimi v Dupljah. Sproščeno vzdušje piknika sem izkoristil za kratek klepet z našimi gosti. Najprej sem se pogovarjal z mlado, zgovorno učiteljico Claude Achard, ki je dopoldne bila na ogledu Iskre:

Guy Ailland in Roger Lequerec.

„Francoskih tovarn na področju elektrotehnike sicer ne poznam, vendar sem dobila vtis, da so delavci v vaših kolektivih zelo sproščeni. Presenetila me je tudi mladost strokovnjakov, ki so nas popeljali skozi proizvodnjo. Z obiskom v Jugoslaviji sem zelo zadovoljna. Prvič sem v Sloveniji, zelo toplo ste nas sprejeli. Všeč mi je, da znate živeti v skupini in to res živeti — v pravem pomenu besede.“

Ugajala mi je Postojna, navdušil me je tudi sestanek s predstavniki občine Kranj in z družbenopolitičnimi delavci, ki so nam jasno predstavili družbeno ureditev v republiki in državi ter delovanje sistema socialističnega samoupravljanja. Tovariši so se z nami o vsem pogovarjali zelo sproščeno, brez protokola, ki je značilen za Francijo.

Mednarodne izmenjave pripomorejo k popravljanju zmotnih stališč o (Nadaljevanje na 8. strani)

OSNOVNI KAZALCI USPEŠNOSTI POSLOVANJA

Kazalci	Dejansko 1. poll. 1979	Dejansko 1. poll. 1980
Dohodek na zaposl. v din	138.000	176.700
Čisti dohodek na zaposl. v din	100.100	129.300
Čisti OD na del.	42.300	50.800
Akumulacija na dohodek v %	20,4	27,2
Akumulacija na čisti doh. v %	28,1	37,2
Dohodek na povpr. upor. posl. sred.	20,1	19,7
Akumulacija na povpr. upor. posl. sredstva	4,1	5,4

meznih temeljnih organizacij pojavljajo manjša in večja odstopanja. Povprečni mesečni osebni dohodek na zaposlenega je znašal 8.162 din, kar predstavlja 17 % — no povečanje v primerjavi z enakim obdobjem lani.

Z obratnimi sredstvi nismo gospodarili najbolje. Zaloge materialov in drobnega inventarja smo povečali za 14 %, zaloge gotovih izdelkov in trgovskega blaga pa za 32 %. Tako je vrednost obratnih sredstev konec junija znašala 1.920.116.000 din.

V letošnjem prvem polletju se je povečal tudi izkoristek delovnega časa glede na opravljene ure za 4,9 %, število nadur na zaposlenega pa se je zmanjšalo z ozirom na lansko prvo šestmesečje za 2,5 %.

Rezultati poslovanja so torej glede na težje gospodarske pogoje ugodni. Vendar moramo v bodoče še računati na nove omejitvene ukrepe in zato še bolj skrbno gospodariti ter povečati discipliniranost in odgovornost pri opravljanju del in nalog.

E. Križnar

Mladi Iskraši so se izkazali z jedmi na žaru.

OD ZAMISLI DO NOVINARSKEGA PRISPEVKA

Pripravila: M. Meglič

OBJEKTIVNOST NOVINARSKEGA POROČANJA

To je dokaj obsežno vprašanje. Ne gre samo zato, ali je posamezna informacija o neki zadevi točna ali ne. Za ugotavljanje objektivnosti je potrebno odgovoriti, ali poročajo naša sredstva za informiranje dovolj celovito o našem življenju, prizadevanju, uspehih in težavah, ali posvečajo svojo pozornost posameznim problemom v sorazmerju z njihovo pomembnostjo in ali dajejo resnično podobo našega življenja.

Lahko se zaustavimo ob problemu, kako je slovenski bralec seznanjen z življenjem ostalih jugoslovanskih narodov. Priznati moramo, da je ta informiranost zelo enostranska, pomanjkljiva in neobjektivna, saj pišemo le o pomembnejših političnih dogodkih, veliko manj pa o življenju in prizadevanju ljudi.

Podobno je s podatki v kriminalni kroniki, kjer včasih navajamo le inicialke, včasih pa polna imena. Taka metoda ustvarja pri ljudeh vtis, da veljajo polna imena za navadne državljane, inicialke pa za „uglednejše“ ljudi.

Pri novinarskem pisanju moramo vedno vedeti, kakšna je naša odgovornost za posledice, ki smo jih z našim novinarskim delom ustvarili. Prav zato je sestavni del svobode novinarskega dela novinarjeva odgovornost in zavest.

VSEBINSKI KONCEPTI TISKA

Koncepta ni moč izdelati v kabinetu ali pisarni, temveč ga oblikujejo naše vsakdanje življenje in dogodki. To je bolj ali manj idealna zamisel uredništva, kako bo vsebinsko in oblikovno uredilo „svoj“ list. Koncept vsebuje smotne in cilje, ki jih želi uresničevati časopis. Poudarek je na funkcijah, ki so pri listu najpomembnejše: informativna, izobraževalna, rekreacijska ali propagandna.

Razmejitev med vsebino in obliko je odvisna od narave časopisa. Koncept pogosto najdemo raztresen v več dokumentih ali celo samo v glavah ljudi, ki delajo pri časniku.

Pri konceptu moramo upoštevati predvsem: strukturo vsebine, to je prispevkov, ki imajo svoje stalno mesto v sredstvu obveščanja, interese ki jih sredstvo obveščanja zagovarja (npr. interese delavcev SOZD Iskra), cilje in smotne, ki jih časopis skuša uresničevati, posamezne javnosti (ali so to delavci Iskre ali neka širša družbena skupnost), zanimanje in raven bralecov, oblike in načine posredovanja informacij in strukturo sodelujočih v sredstvu obveščanja (kdo sodeluje in čigav instrument je časopis? — v drugačnih družbenih sistemih je to lahko sredstvo obveščanja neke politične stranke, trusta, vojske ipd.).

Koncepti so lahko trajni, prehodni ali trenutni, vendar je značaj koncepta rezultat razvoja in družbenih sprememb ter novih spoznanj. Osnovni koncept, usmeritev kot dolgoročni in trajnejši pojav se počasi spreminja. Kratkoročni in dnevni koncepti pa se večkrat oblikujejo mimo volje in hotenj ljudi, včasih pa tako terja proces iskanja resnice.

Za glasilo SOZD Iskra in glasila nekaterih temeljnih organizacij lahko rečemo, da imajo trajno izdelan koncept, ki se ga bolj ali manj držimo. Oblikujemo ga delno v uredništvu, delno v oddelkih za obveščanje glede na dogodke, ki se vrstijo iz dneva v dan. Objektivnost je tudi za nas izredno važna, vendar se boste verjetno strinjali, da jo je pogosto težko doseči. Tu se pojavlja tudi nasprotje med sredstvi javnega obveščanja in obveščanjem v združenem delu. Mi pišemo sami o sebi, drugi pa pišejo o „drugih“ (o nas). V obeh primerih je objektivnost vprašljiva. Iz tega sledi, da obstaja nevarnost, da bi prikazovali življenje v popačenih oblikih.

Največje nasprotje med resničnim in deklarativnim se e pojavlja pogosto zato (tudi pri nas), ker nimamo prave zveze in stikov z vsemi, ki jih določena problematika neposredno zadeva. Zato tudi ni dovolj članov o teh problemih, ali pa niso dovolj kritični.

Vendar pa naj bo politika še tako načrtna, naj nastaja koncept glasila še tako sistematično — nemogoče je podati pravo podobo družbe, če smo pozitivistični, če kažemo le tisto, kar je na površini družbe!

Naslednjič: Kaj je novinarstvo in kdo je novinar.

Piknik s pobratimi iz La Ciotata

(Nadaljevanje s 7. strani)

vaši državi, saj marsikdo misli, da ima Jugoslavija podobno ureditev kot Češkoslovaška, da je pri vas manj svobode, vse bolj strogo in zaprto.“

Druga sogovornika sta oba ravnatelja dveh šol v La Ciotatu, Guy Ailaud in Roger Leguerec:

„Pred odhodom v Kranj smo se dogovorili za prevoz z lastnimi avtomobili, s čimer imamo več svobode, več možnosti, da bolje spoznamo vašo domovino. Imamo tudi proste dneve, ki jih lahko ustrezneje izkoristimo. Edina pregrada je jezik.“

Bernard Subrero.

Tudi midva sva mislila, da je Jugoslavija bolj vzhodno usmerjena. (no, Roger je bil v Sloveniji že trikrat in že kar dobro pozna našo domovino).

„Mladi Kranjčani ste zelo simpatični. Prištevava se že med staro generacijo, zato sva še toliko bolj vesela, da ste naju tako lepo sprejeli medse. Mladi tukaj ste zelo mirni in disciplinirani, v Franciji tega nismo vajeni, zato mladi tudi nimajo tako hitro odgovornih funkcij.“

Poglejte, pri nas se mladi po končanem študiju povsem odtujijo od de-

lavcev v neposredni proizvodnji, imamo večne spore med delavci in sindikati ter lastniki tovarn. Delavci so vključeni v razne sindikate in so vse bolj razdvojeni. To so nekatere razlike v naši industriji, ki sva jih opazila.“

Nazadnje sem srečal še vodjo letošnje skupine Bernard Subrero, učitelj:

„Zelo smo zadovoljni in srečni med vami. Cenimo topel sprejem. Jugoslavijo sem doslej spoznaval le prek radia, časopisov in TV. Zelo cenim vaš sistem. V zadnjih mesecih smo gledali številne oddaje in filme o narodnoosvobodilnem boju vaših narodov in o pokojnem tovarišu Titu. Ob njegovi izgubi sem bral tudi interjuje z jugoslovanskimi novinarji, ki delajo v Parizu. Tito je bil največji državnik sveta.“

Vesel sem, da smo lahko obiskali čudovite kraje v Sloveniji, spoznali spomenike NOB in vaše ljudi. Se se bomo vračali k vam. Želimo, da bi naše sodelovanje lahko razširili. Predlagali smo izmenjave tudi med letom in ne le v avgustu, lahko bi sodelovali tudi na športnem področju.“ ABC

Claude Achard.

Žeblje, ki so jih izdelovali v železnikarskih „vigenjcih“ je bilo treba pred transportom pakirati, zato se je razmahnila sodarska obrt. V muzeju je v enem od prostorov predstavljena celotna pot nastanka soda – od drevesa, late, pa do končnega izdelka.

Zanimiv muzej v Železnikih

Pred nedavnim, ko smo obiskali razstavo del likovnikov – amaterjev TOZD Elektromotorji v Železnikih, nas je presenetil ambient prireditve. Dela so bila namreč na ogled v prostoru Muzeja v Železnikih, ustanove, s katero Iskraši v Železnikih odlično sodelujejo. Danes objavljamo nekaj fotografij iz notranjosti muzeja, ki je resnično vreden ogleda, čeprav se od „klasičnega“ muzeja nekoliko razlikuje. V njem niso razstavljeni starinski predmeti, temveč skuša v vseh prostorih prikazati življenje, kakršno je bilo v Železnikih še do nedavnega.

Maketa „vigenjca“, značilnega za Železnike v preteklih stoletjih – opremljena z elektromotorjem, ki spravi „nožice“ v gibanje, ponuja celovit prikaz proizvodnega postopka nekdanje kovačije!

Tematsko je muzej razdeljen na prikaz železarstva oz. fužinarstva v preteklih stoletjih, prikazuje pa tudi ostale dejavnosti prebivalcev tega dela Seliške doline. Tako si obiskovalec lahko ogleda nazoren prikaz zgodovine lesarstva, sodarstva, prostor so odmerili celo zgodovini gasilstva v Seliški dolini. Še ena sobica – „štiblc“ – je vredna posebne pozornosti. Še do nedavnega je bilo v Seliški dolini zelo razširjeno izdelovanje čipk, zato je sobica prepolna čudovitih izdelkov klekljarske umetnosti. V muzeju so namenili tudi prostor, ki predstavlja slavne osebnosti iz preteklosti Železnikov, prav ta „soba slavnih mož“ pa je hkrati namenjena razstavam likovnih in podobnih del.

V kratkem nameravajo fotografi – amaterji iz Železnikarske Iskre v tem prostoru razstavljati najboljše dela, ki bodo sodila v okvir tekmovalnega za Puharjevo nagrado najboljšega foto kluba na Gorenjskem.

Vsi eksponati v muzeju so plod dela in iskanja navdušenih muzealcev amaterjev, ki so skupno z Loškimi muzejem celovito predstavili zgodovino dela v Železnikih. Zlasti pritegnejo obiskovalca makete nekdanjih „vigenjcev“ z lutkami, ki skupno z motornim pogonom delujejo navdse realistično. Podobno je zasnovan tudi prikaz lesarstva z delujočimi maketami različnih žag itd.

Muzej, ki si ga morate vsekakor ogledati, saj razkriva dobršen del zgodovine tega predela Slovenije, obenem pa je v prvi vrsti svojevrstna paša za oči!

Stane Fleischman

Najstarejša vrsta žage na vodni pogon – list žage, ki razrezuje debela, potiska navzdol voda, vrača pa jo napeta palica. Maketa deluje!

Prebrali smo za vas

Kljub temu, da nas od minule vojne vsako leto deli daljše in daljše obdobje, vseeno zanimanje zanjo nikakor ne jenja. Nasprotno, na dan prihajajo nenehno novi in novi, doslej neznani dokumenti, ki nam podrobno in hkrati tudi zanimivo ter slikovito še bolj približujejo minula dogajanja in tako objektivno prispevajo k celovitejši in kritičnejši podobi, ki ji preprosto pravimo nedavna zgodovina.

V to vrst pisanja je treba je vsekakor prišteti delo angleškega pisca Martina Middlebrooka „Konvoj“. Dogodki, ki jih naš avtor opisuje v svoji knjigi, so bili v letu 1943 prav gotovo v središču zanimanja druge svetovne vojne. Od tega leta pa do izida knjige je minilo precej več kot trideset let, ki jih je avtor posvetil temeljitemu raziskovanju dogodkov. Čeprav gre za izredno dokumentarno delo, se bere kot napet roman, kar ponovno potrjuje staro tezo, da je življenje samo najboljši romanopisec. Že iz naslova knjige lahko ugotovimo, da gre za zgodovino in usod dveh konkretnih zavezniških ladijskih konvojev, ki so iz Amerike v Evropo marca 1943 vozila prepotrebne material, gradivo, orožje in hrano za Anglijo, pa sta med vožnjo doživela enega najhujših množičnih napadov roparskih nemških podmornic, oziroma, šlo je, kot danes ugotavljamo, za „največjo konvojsko bitko vseh časov“. V ospredju avtorjevega zanimanja sta pravzaprav dva zavezniška konvoja, konvoja HX 229 in SC 122, ki sta med plovbo čez Atlantik izgubila 22 ladij s tonažo 146.596 BRT, z njimi pa se je pogreznilo na dno 161.000 ton ladijskega tovora. Življenje je v tej konvojski bitki izgubilo kar 360 članov posadk in dvanajst potnikov, pri čemer so imeli Nemci takrat zares minimalne izgube – izgubili so namreč eno samo podmornico U 384 razreda VIIC, pri čemer so izgubili življenje štirje člani, dva kadeta in 41 podčastnikov in mornarjev.

Po tej „največji konvojski bitki“ pa je seveda šlo nemškimi podmorničarjem čedalje huje, saj so zavezniški za varnost konvojev povečali zračno nadzorstvo in seveda eskortne vojne ladje.

Vsekakor pa dajejo v knjigi avtorjevi dokumentarnosti poseben čar pogosto uporabljeni citati udeležencev te bitke na obeh nasprotnih straneh, odenki človeških odnosov, občutki strahu in poguma, življenjsko pomembne solidarnosti, ko je šlo za biti ali ne biti in tudi za preživeti. Nastopajoče osebe resnično plastično oživijo pred bralčevimi očmi in dokumenti sami, sicer suhoparni in neosebni, hkrati v kontekstu posebno, živo podoba, kar se vse skupaj v tkivu besedila zliva v en sam prikaz te konvojske bitke, za katero smo doslej, zlasti pri nas, zelo malo ali skoraj nič vedeli. Zato nam ta knjiga nepristransko in objektivno, hkrati pa zgodovinsko dokumentarno, razkriva poglavje in izsek iz druge svetovne vojne, ki ji preprosto pravimo bitka za Atlantik, bitka, ko je šlo za obstoj Anglije in končno tudi za pripravo odskočišča za zavezniško invazijo na evropsko kopno naslednjega leta. V tej bitki so zmagali zavezniški proti nemških podmornicam, vendar za hudo ceno žrtv in blaga. Skratka, zanimivo in napeto branje, ki bo prej razširilo naše vedenje o minuli vojni.

„Konvoj“ je izdala založba Borec v prevodu Henrika Cigliča in opremi Jani Bavčar.

D. Ž.

ČASOPISNE NOVICE

Ljubljanski patentni zavod je dobil lani iz vse Slovenije prijave za 183 izumov, po večini s področja elektronike in farmacije. Od tega so 88 prijav vložili posamezniki, 95 pa temeljne organizacije združenega dela. Kot v minulih letih, so največ izumov prijavili: Iskra s področja elektronike, inštitut Jožef Stefan s področja kemije in fizike ter Krka in Lek s področja farmacije; vest je objavil ljubljanski Dnevnik.

Iskrino tovarno na Laborah je obiskal podpredsednik vlade socialistične republike Romunije, č an politburoja romunski partije in minister za finance Paul Nicolescu-Mizil s sodelavci, med katerimi je bil tudi veleposlanik Romunije v Jugoslaviji Nicolae Mihai. Visokega romunskega gosta so spremljali član zveznega izvršnega sveta in zvezni sekretar za finance Petar Kostić, član republiškega izvršnega sveta in republiški sekretar za finance Anton Slapernik ter naši predstavniki Ljuban Artič, Ivan Cvar in Ivan Fink. Na pogovoru, ki je sledil ogledu tovarne, so razpravljali o gospodarskem in finančnem sodelovanju med državama ter možnostih za uveljavitev proizvodov Iskre na romunskem tržišču, poročla Glas iz Kranja.

Beograjska Politika je objavila obširen članek, pravzaprav kritiko na račun Iskre in Nikole Tesle, ki sta pomaknili roke za montažo telefonskih central. Tako naj bi bile avtomatske telefonske centrale Dunav, Karaburma in Bežanija vključene v javni promet šele v novembru, ATC Žarkovo pa celo mesec dni kasneje. Politika piše, da so delavci Iskre in Nikole Tesle preprosto odšli na kolektivni letni dopust, čeprav gre za montažo približno 100.000 novih telefonskih priključkov, ki jih Beograjskani nestrno pričakujejo. Beograjsko PTT je poslalo protestno pismo tako Iskri kot Nikoli Tesli.

Valjevski Elind namerava v kratkem začeti proizvodnjo alarmnih naprav – javljalnikov požarov in vlomov in sicer v sodeovanju z avstrijsko firmo Labor Strauss. Ta nenavadna odločitev je v sedanjih dobi stabilizacije povsem nerazumljiva, kajti proizvodnjo javljalnikov požarov, nasploh alarmnih naprav, že izdelujejo Iskra, subotička Sigina, zagrebški Tehnozavod in Elektronik v Splitu. Vsi ti proizvajalci v zadostni meri oskrbujejo celotno jugoslovansko tržišče s temi aparaturni.

Sarajevski Svijet, ki je objavil to vest, se čudi, kako so mogli sprejeti v Elindu to odločitev in za drage devize kupiti licenco povrh pa še za proizvodnjo brez možnosti prodaje.

Beograjske Večernje novice objavljajo poseben članek, v katerem že v naslovu navajajo, da je polovica predstavništva v Sarajevu nesamoupravno organizirano. Samoupravljanje v predstavništvih jugoslovanskega združenega dela je mrtva beseda na papirju. Čeprav je v tem mestu približno 5.000 delavcev, ki lahko samo sanjajo o svojem sodelovanju pri delitvi dohodka, ker delitev dohodka poteka v „centralah“. V velikem številu kolektivov niso formirane niti partijske niti sindikalne organizacije.

Člankar M. Osmović se hudiže zlasti na Gorenje iz Velenja, ki ima zaposlenih 11 delavcev v Sarajevu, omenja pa tudi Iskro, češ da v našem predstavništvu v Sarajevu ni organizirana temeljna organizacija združenega dela.

Jedinstvo iz Prištine je objavilo poseben članek o uspehih delovne organizacije za proizvodnjo metalnih in plastičnih izdelkov Famipia iz Prizrena, ki posluje v okviru Trepče. Uspešen razvoj gre pripisati predvsem integraciji s Trepčo. Organizacija je letos planirala skupen dohodek v vrednosti 780 milijonov dinarjev, kar je v primerjavi z lanskoletnim štirikrat več. Tudi v prvem polletju je dosegla dohodek 600 milijonov dinarjev, s tem pa bo zanesljivo izpolnila letošnji načrt mnogo prej. Tovarna izdeluje elektrokontaktne materiale kot so srebrne žice, srebrni trakovi, zakovice itd., njen velik odjemalec je tudi Iskra.

Beograjska Politika ekspres objavlja pomembno pohvalno pismo o Iskri. Že v naslovu je napis, da ima Iskra korekten odnos do svojih potrošnikov s tem, da je poslala zahtevane rezervne dele pravočasno.

Potrošniku Branku M. Pajagiću se je pokvarila kolekcija našega ročnega orodja klip-klap. Ko je nato pisal pismo v Kranj, so mu iz naše tovarne odgovorili, da so že izdali nalog za dobavo rezervnih delov. In res, že čez nekaj dni je prejel vse dele v svojo veliko zadovoljstvo.

Temeljna organizacija PTT v Strumici gradi telekomunikacijski center, v katerem bodo naslednje leto montirali najmodernejšo opremo domače proizvodnje iz Iskre in sicer elektronsko telefonsko centralo, skraja za 4.000 priključkov, nato pa jo bodo kasneje še razširili na 20.000 telefonskih priključkov. Vest je objavil beograjski Privredni pregled.

Zbral in uredil Marjen Kralj

ISKRA – SOZD ELEKTROKOVINSKE INDUSTRIJE, n.sol.o.
Ljubljana, Trg revolucije 3

razpisuje

na osnovi 77. člena Samoupravnega sporazuma o združitvi v SOZD ISKRA in na osnovi sklepa 2. zasedanja delavskega sveta SOZD ISKRA z dne 25. 6. 1980 prosta dela in naloge:

– člana kolegijškega poslovodnega organa SOZD Iskra za ekonomiko in plan

Kandidati morajo poleg splošnih pogojev, ki so določeni z zakonom, izpolnjevati še naslednje posebne pogoje:

- da imajo visoko ali višjo strokovno izobrazbo – ekonomske smeri
- da imajo najmanj 5 let ustreznih delovnih izkušenj
- da so sposobni voditi in organizirati delo
- da imajo moralnopolitične kvalitete
- da obvladajo najmanj enega izmed svetovnih jezikov.

Kandidati naj svoje vloge z dokazili o izpolnjevanju pogojev razpisa pošljejo sekretariatu delavskega sveta SOZD Iskra, Ljubljana, Trg revolucije 3/12. etaža – za razpisno komisijo, v 20 dneh po objavi razpisa v časopisu „Delo“ (objavljen dne 23. 8. 80).

ZAHVALE

Ob boleči izgubi moje mame

ANTONIJE MLAKAR

se iskreno zahvaljujem za izrečeno sožalje in denarno pomoč vsem sodelavkam in sodelavcem TOZD Števec – obdelovalnica števcev

Rezka Avguštin,

Ob boleči izgubi

moje drage mame

MARIJE KRISTAN

se iskreno zahvaljujem sodelavcem TOZD ATC za darovani venec in izrečeno sožalje žalujoča hčerka Ivanka Šarabon z družino,

Ob boleči izgubi

najinega dragega očeta

JOŽETA VILFANA

se iskreno zahvaljujem sodelavkam in sodelavcem TOZD TEA – rele in telefonski aparati za izrečeno sožalje, podarjeni venec in denarno pomoč

žalujoči hčerki Francka Velikanje in Zalka Gaber,

Ob boleči izgubi drage sestre

MARIJE OBLAK

se najlepše zahvaljujem vsem sodelavkam in sodelavcem iz TOZD TEA za izrečeno sožalje in denarno pomoč

Tončka Stare,

Ob izgubi moje drage hčerke

MONIKE PUCONJA

se zahvaljujem za denarno pomoč in izrečeno sožalje sodelavcem v obdelovalnici – TOZD Števec

Žalujoča mamica Mihaela in očka Stanko.

ZAHVALA DS SOZD IN PREDSEDNIKU JOŽETU ČEBELI

Delavskemu svetu SOZD Iskra in Vam osebno se zahvaljujem za priznanje in nagrado, ki ste mi jo podelili ob letošnjem praznovanju dneva Iskre – dneva borca.

Iskrino priznanje za doseganje sodelovanje na področju anten in navigacije pomeni hkrati vzpodbudo in obveznost za tesno in strokovno obojestransko koristno sodelovanje v prihodnjem obdobju.

Joško BUDIN

Iskreno se zahvaljujem vsem sodelavcem TOZD TSD in sindikalni organizaciji za izbrana darila in lepe želje ob odhodu v pokoj

Iva Florjančič

ISKRA – glasilo delovnega kolektiva SOZD Iskra – Industrija za elektroniko, telekomunikacije, elektromehaniko, avtomatiko in elemente – Ljubljana.

– V.d. glavni urednik Otmar Zorn, odgovorni urednik: Dušan Željenzov, tehnični urednik: Janko Colnar, novinar – komentator Mara Ovsenik.

– Ureja uredniški odbor: Alojz Boc (Elektromehanika), Špela Dittrich (Avtomatika), Lado Drobež (Iskra Commerce), Stane Fleischman (Široka potrošnja), Franc Kotar (IEZE), Marko Rakušček (Avtoelektrika), Boris Čarin (DO Elektro-zveze) – Izhaja tedensko – Rokopisov ne vračamo – Naslov: Ljubljana, Trg revolucije 3, tel.: 324-061, 324-261. – Tisk: – Časopisno tiskarsko podjetje PRAVICA–DNEVNIK, Ljubljana.

Po mnenju sekretariata za informacije SRS je glasilo oproščeno plačila temeljnega davka od prometa proizvodov.